

Sociálně - pedagogické a právní aspekty nebezpečného pronásledování

Bc. Stanislav Hrdina

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Stanislav HRDINA**
Osobní číslo: **H110059**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociálně pedagogické a právní aspekty
nebezpečného pronásledování**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nebezpečného pronásledování.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BATES, Lyn. Safety for stalking victims: how to save your privacy, your sanity, and your life. San Jose, Calif: Writer's Showcase, 2001. ISBN 978-059-5181-605.

ČÍRTOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8931-3.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MULLEN, Paul E, Michele PATHÉ a Rosemary PURCELL. Stalkers and their victims. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 05-217-3241-7.

NOVÁK, Tomáš. Sám sobě psychologem. Praha: Grada, 2010. Psychologie pro každého. ISBN 978-802-4729-565.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 8.4.2013

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá sociálním problémem současné společnosti - nebezpečným pronásledováním. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy související s problematikou nebezpečného pronásledování a násilí, se zaměřením na samotného pachatele a na proces viktimizace, během kterého se člověk stává obětí.

Praktickou částí diplomové práce je výzkum zabývající se tématikou nebezpečného pronásledování, a to konkrétně ve Zlínském kraji. Pomocí dotazníkové metody byly u laické veřejnosti zjišťovány vlastní zkušenosti s nebezpečným pronásledováním, včetně informovanosti a možnostech řešení tohoto problému.

Klíčová slova: nebezpečné pronásledování, pronásledovatel, násilí, viktimizace, pachatel, oběť, kvantitativní výzkum.

ABSTRACT

The thesis deals with the social problem of contemporary society - dangerous pursuits. The theoretical part contains and explains notions related to the issue of stalking and violence, with the focus on the offender itself and on the process of victimization, during which one a person becomes a victim.

In the practical part of this thesis there is a research on topic of the dangerous pursuit and concretely in the Zlín region. The questionnaire method was used for the general public to investigate the experience with a dangerous pursuit, including awareness and possibilities of resolution this problém.

Keywords: stalking, stalker, violence, victimization, offender, victim, quantitative research.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucím diplomové práce a na základě literatury uvedené v seznamu použité literatury.

V Napajedlích dne 24.3.2013

Bc. Stanislav Hrdina

Poděkování

Velmi děkuji vedoucímu diplomové práce, doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi CSc., za metodické vedení, lidský přístup, cenné rady a připomínky, které přispěly ke vzniku této diplomové práce.

Také děkuji své rodině za podporu, kterou mi v průběhu celého studia poskytovala.

„Je varováním, když se láska změní v pronásledování, když opravdu milujeme, musí se s námi cítit svobodná“.

Šimon Koudela

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM.....	12
1.1 NÁSILÍ (FYZICKÉ A PSYCHICKÉ).....	15
1.2 NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ.....	18
1.3 NÁSLEDKY A POMOC U NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ.....	20
2 SOCIÁLNĚ – PEDAGOGICKÉ A PRÁVNÍ ASPEKTY	27
2.1 OBĚTI.....	27
2.2 PACHATELÉ	29
2.3 HISTORIE A LEGISLATIVA NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ.....	33
3 NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ – PROBLEMATIKA ZLÍNSKÉHO KRAJE.....	35
3.1 ZLÍNSKÝ KRAJ A KRIMINALITA.....	35
3.2 ZJIŠTĚNÉ PŘÍPADY NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ	36
3.3 POVĚDOMÍ VEŘEJNOSTI O NEBEZPEČNÉM PRONÁSLEDOVÁNÍ.....	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 CÍLE A OBJEKT VÝZKUMU	41
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	41
4.2 PLÁN VÝZKUMU	41
4.3 CÍL VÝZKUMU	42
5 ZPRACOVÁNÍ VÝZKUMU	43
5.1 METODA SBĚRU DAT	43
5.2 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	44
6 VÝSLEDKY A SHRNUÍ VÝZKUMU	47
6.1 VLASTNÍ VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	47
6.2 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ	61
6.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	64
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	67
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	70
SEZNAM OBRÁZKŮ	71
SEZNAM TABULEK.....	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Nebezpečné pronásledování („stalking“) je skutečný problém pro stovky až tisíce lidí jak v naší zemi, tak i ve světě. Až do nedávné doby se do centra pozornosti široké veřejnosti tento problém příliš často nedostával. Zřídka se objevila o stalkingu zmínka v médiích, ale většinou jen v souvislosti se známou osobností. Tyto tzv. prominentní případy celebrit média zveřejňovala, neboť budila mezi veřejností zájem. Většina případů nebezpečného pronásledování se však děje nám - obyčejným lidem, bohužel jsou tyto případy často latentní, nedozví se o nich ani nejbližší okolí oběti.

Než jsem se začal blíže zajímat o problematiku nebezpečného pronásledování, tak jsem si pod pojmem „stalker“ – pronásledovatel, představoval osobu, která jako by vypadla z 19. století, z doby, kdy v temných uličkách města Londýna řádila postava pověstného Jacka Rozparovače. Zlověstná osoba oblečena do černého pláště a klobouku, číhající v zákoutí na svoji další vyhlédnutou oběť. Realita je však jiná. Nebezpečné pronásledování má rozličné formy. Ne vždy se musí jednat o přímý fyzický útok na tělesnou schránku člověka. Stalker nechává své oběti žít v napětí, ve strachu a v očekávání něčeho zlého a svým jednáním naruší každodenní život oběti. Dle odborných studií se ve Spojených státech amerických a ve státech západní Evropy s nebezpečným pronásledováním setkala asi 8 % žen a 2 % mužů. Domnívám se, že také v České republice bude situace obdobná.

Za cíl své diplomové práce jsem si stanovil seznámit veřejnost s problematikou nebezpečného pronásledování u nás – v České republice s konkrétním zaměřením na Zlínský kraj. V této lokalitě bych chtěl zjistit, jaká je informovanost široké veřejnosti o tomto problému a zda se s nebezpečným pronásledováním veřejnost setkala i ve svém každodenním životě. Motivací a důvodem ke zvolení tohoto zajímavého tématu bylo i to, že pracuji u Policie České republiky a setkávám se s problematikou nebezpečného pronásledování i při řešení a rozkrývání případů trestné činnosti. Jedná se o případy, které jsou již od prvopočátku šetřeny jako podezření z přečinu nebezpečné pronásledování, či jsou odhaleny v průběhu šetření jiných přečinů nebo trestných činů např. nebezpečného vyhrožování, domácího násilí apod.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

Jaká je příčina, že člověk jedná proti pravidlům, které jsou společností nastaveny a uznávány? Jak se změnilo povědomí a chápání veřejnosti u problému nebezpečného pronásledování? Co je ještě v normě a co už hraničí s přestupkovým či dokonce kriminálním - deviantním jednáním, které člověku znepříjemňuje jeho obyčejný a klidný život, či vnitřní pohodu a soulad?

Původ slova kriminalita pochází z latiny. Crimen je vina nebo obžaloba. V každé společnosti převládá nějaké mínění o tom, jak by se lidé měli normálně chovat. Kriminálně se pak chová člověk, který tyto obecně panující normy porušuje. Máme-li zločin definovat, jde o vědomé a dobrovolné spáchání činu považovaného za společensky nebezpečný a zakázaný nějakým pravidlem stanoveným oprávněnou autoritou. Legální autorita za jeho spáchání může uložit trest. Tak vypadá jednoduché konstatování dané zdravým rozumem. Máme celou škálu lidských činů, kdy dochází k porušování norem. Je jasné, že označit nějaké jednání hned za zločinné by byla hodně silná střelba. Společnost to také více či méně respektuje a vytváří podle míry provinění různé kategorie. Proto také není každé porušení pravidla či zákona hned zločinem. (Jandourek, 2011, s. 12)

Násilí, agrese, konflikty. Neodmyslitelná součást a příznačný rys vztahu mezi tvory, obdařenými myšlením a řečí. Strach, nejistota, obavy. Úzkost, bezmocnost. Vztek, touha po odplatě. Pocity, které v nás setkání s násilím vyvolává. Újma na zdraví, ztráta peněz či majetku, nebo „pouze“ pomluvou pošramocená pověst, či čest. Především však trpké zkušenosti a nezřídka doživotní jizvy na duši, to jsou smutnější důsledky našich setkání s násilím. (Spurný, 1996, s. 5)

Viktimizace je proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Jde o děj, který je složitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť. Výzkumy naznačují, že z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem úvodním dějem, na který navazují další zraňující události. Proces viktimizace má svou dynamiku, která pokračuje bezprostřední a přímé důsledky spáchaného trestného činu. Obecně vzato představuje viktimizace silně stresující událost, která je nenadálá, neočekávaná, svévolná a nepředvídatelná. Vyznačuje se tím, že

- je prakticky nemožné se na ni dopředu připravit,

- je nesmírně obtížné se s ní rozumově vypořádat a
- bývá často téměř nemožné se jí vlastním přičiněním vyhnout. (Čírtková, 2004, s. 174)

Tyto uvedené znaky ve svém souhrnu způsobují, že je viktimizace negativně prožívána obětí (blíže se následkům nebezpečného pronásledování budu věnovat v dalších kapitolách diplomové práce).

Nebezpečné pronásledování má zejména přímou souvislost s pojmy agrese a násilí. V některých případech se u nebezpečného pronásledování vyskytuje násilí fyzické, v jiných psychické, ale velmi často se jedná o kombinaci obou. Domnívám se, že agrese doprovází vždy obě formy násilí. Není to však jen agrese v pravém slova smyslu - napadení, nepřátelské a nevyprovokované použití síly nebo hrozba silou, ale lze si ji představit i jako vnitřní sílu, která dává stalkerovi energii do dalšího jednání vůči oběti jeho konání.

Často má také nebezpečné pronásledování souvislost s domácím násilím a to v případech, kdy oběť pronásleduje bývalý partner. Nelze však považovat oběti domácího násilí a oběti pronásledování bývalým partnerem za stejnou kategorii. Obě tyto skupiny zajisté potřebují pomoc, avšak každá jiným způsobem a jinými prostředky. Oběti domácího násilí s hledáním pomoci více čekají právě proto, že jsou ještě součástí násilného vztahu. Hrozí jim ze strany násilníka přímé ohrožení. Dle množství studií lze vyvozovat, že tam kde se domácí násilí vyskytovalo, je vyšší pravděpodobnost, že v případech navazujícího ex-partnerského stal-kingu k němu může dojít také. (Allen, 2004, s. 112)

O LITERATUŘE

Literárními zdroji, ze kterých jsem čerpal informace pro vypracování diplomové práce, byly převážně publikace odborné a naučné (knihy, vysokoškolské učebnice), jednalo se o jak o domácí, tak i zahraniční literaturu. Rovněž byly použity materiály z webových stránek organizací, které nabízejí pomoc obětem trestných činů nebezpečného pronásledování. Stěžejními dokumenty pro mě byly odborné publikace doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc., která v současné době působí jako vedoucí katedry společenských věd na Policejní akademii v Praze, je soudní znalkyní a jako policejní psycholožka spolupracuje na objasňování a vyšetřování závažné trestné činnosti. Zabývá se zejména kriminální psychologií, viktimologií a psychologickou pomocí obětem trestných činů. Její odborné publikace (Forenzní

psychologie, 2004; Moderní psychologie pro právníky, 2008; Policejní psychologie, 2004; Kriminální psychologie, 1998) seznamují čtenáře se současným stavem poznání psychologie aplikované na problémy kriminality, přinášejí nové poznatky a otevřené otázky kolem domácího násilí a stalkingu, zabývají se nejdůležitějšími tematickými okruhy a základními poznatky policejní psychologie se zaměřením na bezpečnostní a policejní hlediska či kriminalitu. Autorka se věnuje vybraným skupinám sociálně-patologických jevů nebo deliktů. I přes svou vysokou odbornost, terminologickou náročnost a šíři záběru, jsou texty publikací pro čtenáře srozumitelné a čtivé, autorka používá řadu ilustrací a konkrétních příkladů. V diplomové práci jsem uplatnil také citace z publikací, které se věnují tématu psychologie, jak v obecné rovině, tak se specificky zaměřují na určitou problematiku (Novák, 2010; Řezáč, 1998; Spurný, 1996; Vágnerová, 2010). Publikace informují např. o základních vlastnostech lidské psychiky, emocích, asertivitě a komunikaci s ostatními lidmi, věnují se analýze procesu socializace a problematice chování člověka v sociálním prostoru s pohledem na jeho role a postoje, popisují rozmanitost forem násilného jednání (příčiny existence šikany a jejího procesu, motivy jednání útočnicka aj.) či poskytují soustavný výklad psychického vývoje člověka od prenatálního věku přes dospělost až do konce lidského života.

Použitá zahraniční literatura (Bates, 2001; Boon, 2002) se již konkrétně zabývá nebezpečným pronásledováním (stalkingem) – definicí stalkingu, znaky, projevy a následky stalkingu, psychologickým obrazem stalkera a oběti, možnostmi ochrany a pomoci obětem stalkingu. Zdroj zahraniční literatury (Allen, 2004) zveřejňuje závěry z průzkumu kriminality ve Velké Británii, který se týkal domácího násilí, sexuálního obtěžování a nebezpečného pronásledování. Další zdroj zahraniční literatury (Bocij, 2004) se zaměřuje na určitou formu stalkingu, tzv. kyberstalking, poskytuje rady pro ochranu soukromí, duševního zdraví a života v případě ohrožení kyberstalkingem. Za velmi hodnotný dokument považuji zahraniční publikaci *Creating an Effective Stalking Protocol*, které vydalo v roce 2002 Ministerstvo spravedlnosti U.S. ve Washingtonu. Tento dokument („projekt“) pojednává o možnostech, jakými lze zvýšit počet a efektivnost policejních zásahů při šetření případů nebezpečného pronásledování, slouží v podstatě jako manuál pro policisty k lepší orientaci v této problematice. Dokument sestává z 5-ti kapitol, které informují o hlavních aktivitách a popisu projektu, nebezpečí stalkingu, možných dopadech stalkingu, postupu při řešení případů stalkingu, včetně modelového protokolu o šetření.

V diplomové práci byly použity rovněž citace zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a komentář k Trestnímu zákoníku, který reaguje na přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který přináší nejen zásadní koncepční změnu trestního práva, ale dovršuje i reformu trestního práva hmotného. Z dalších přijatých novelizací trestního zákoníku, které si vyžádaly aktualizaci komentáře, byla podstatná zejména změna, která implementovala některé předpisy Evropské unie, zejména v oblasti trestněprávní ochrany životního prostředí a v oblasti boje proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii. Novela dále změnila úplatkářské trestné činy, se snahou posílit nástroje proti korupci úředních osob a zvýšit transparentnost činnosti veřejné správy, a v neposlední řadě zpřesnila některá další ustanovení trestního zákoníku.

Seznam použité literatury uzavírají odkazy na zdroje literatury, ze kterých byly např. čerpány informace pro zpracování dat praktické části diplomové práce - výpočet absolutní a relativní četnosti (Hánová, 2010), dotazník jako průzkumná metoda (Kohoutek, 2010), základy statistiky (Zvárová, 2002) a na webové stránky organizací, které informují širokou veřejnost o problematice nebezpečného pronásledování a zajišťují pomoc obětem trestných činů nebezpečného pronásledování (Bílý kruh bezpečí, Domácí-násilí, Stop stalking).

1.1 Násilí (fyzické a psychické)

Násilí samotné je přímo spojeno a vychází z agrese.

Agresi obvykle volí jedinci situačně silnější a zároveň nepřiliš sociálně inteligentní. Způsoby, kterými se projevují, jsou zastrašování, fyzické či verbální napadání. Libují se ve vnějších symbolech síly, vytvářejí si image neústupných dravých siláků. Většinou tito jedinci nejsou schopni zpracovat frustraci nebo výraznější zátěž. Inteligentní jedinci bývají schopni brutální agresi krýt chováním, které nenese bezprostředně a zjevně rysy útoku. Latentní agrese se může stát spouštěcím podnětem různých forem manipulace. (Řežáč, 1998, s. 214)

Půjdeme-li k původnímu významu slova „agrese“, najdeme latinské slovo „agredi“ = „ad gredi“. Agredi znamená kráčet, přibližovat se k někomu, vejít s ním ve styk. Z původního významu slova agrese není předem jasné, s jakými pocity, motivacemi a cílem jsou agrese jakožto aktivní „vzájemné přibližování“ spojeny, zda jde o setkání pozitivní nebo o ničivý

útok. Takto chápaná agrese může být spojena např. s pocity jako hněv, strach, vztek nebo také s pocity radosti, sympatie nebo lásky. (Frielingsdorf, 2000, s. 7)

Projevy hněvu a agrese je možné sledovat již v kojeneckém a batolecím věku. Míra agresivity pak roste v průběhu dospívání a v rané dospělosti. Vymezení agrese z hlediska normálního (fyziologického) chování je např. ve volné přírodě přežití. U násilného chování coby patologické agrese je smyslem poškodit nebo zabít. Běžná definice agrese je následující: „Jde o chování, které jiné lidi tělesně ohrožuje nebo jim způsobí tělesnou újmu“. Autoři se shodují v názoru, že agrese je pojem, který zahrnuje řadu různých druhů chování, počínaje slovním útokem, přes šikanu, vyvolávání rvaček, až po loupež, znásilnění a vraždu. (Koukolík, 2001, s. 175)

Agresí rozumíme destruktivní chování, směřující k fyzickému (brachiálnímu), slovnímu (urážka, pomluva) nebo symbolickému (pomocí gest) útoku vůči jinému jedinci (předmětu). Cílem agrese je zastrašit druhého, zmocnit se objektu či ho odstranit, jinému zmařit a sobě zajistit společenské výhody. Cílevědomé prosazování se děje v prostředí psychosociálních vztahů, ovlivňujících volbu nástrojů agrese, která pak může být kultivovaná. Agrese primitivní a krátkodobá se projevuje bouřlivým odreagováním afektu, přičemž chybí schopnost náležitě si ujasnit rozsah, cíl a motivační souvislosti vlastní agrese. Agrese však může být i promyšlená a dlouhodobá. Zdrojem agrese v člověku může být nejen pudové jednání, ale i racionálně promyšlené, plánované jednání proti morálním zásadám. Takové jednání je pak složitěji motivované a nutno je posuzovat jinak než jednání pudové. Agrese je zabudována do celého způsobu našeho života. Slabost pro surové jednání, které nás vzrušuje, je jedním ze základních lidských instinktů. Někteří autoři považují agresi za hnačí sílu veškerého lidského konání, za vůli k moci, za podstatnou složku úsilí o individualizaci jedince. (Spurný, 1996, s. 17)

Tendenci člověka jednat agresivně zvyšuje:

- pocit bezmocí, nemožnost alternativních voleb,
- „provokující“ verbální i neverbální projevy (výsměch, urážky, postoje, gesta),
- existence znaků či scén prezentujících násilí,
- úspěch, který tímto jednáním dosáhl, event. schvalování agresivního jednání okolím,

- pocit sounáležitosti s agresivně laděným davem,
- situace konfrontační, soupeřivé, s prvky násilí,
- intoxikace alkoholem, drogami, léky.

Agresivní jednání druhých v nás vyvolává obvykle strach, úzkost, sklony k obraně, proti-agresi (podle toho, jak bezprostředně se cítíme ohroženi). Je vnějším zdrojem pro vznik a rozvíjení vnitřního konfliktu, vyvolaného např. potřebou rozhodnout, jak na agresi zareagovat. Jednání agresora, spolu s reakcí oběti, tvoří základ konfliktní situace, základ vztahů, které v situaci vznikají a rozvíjejí se (např. slovně napadnu člověka, který má na určitou věc jiný názor, zaujímá k ní jiný postoj než já, a tak „zadělávám“ na konfliktní situaci).

Pro vytváření individuálních obranných strategií se jeví účelné vnímat agresi:

- jako vrozenou, ale především sociální zkušeností zformovanou tendenci člověka k jednání,
- jako jeden ze způsobů obrany vůči ohrožujícím vlivům a podmínkám vnějším (jednání jiných) i vnitřním (ztráta „mínění“ o sobě),
- ve všech jejích rozmanitých projevech. Jejich včasné rozpoznání je základní podmínkou obrany proti agresi i pro předcházení konfliktním situacím,
- jako jednání, vyvolávající negativní emoce. Pod jejich vlivem pak často reagujeme neadekvátně, zkratovitě,
- jednání, k jehož spuštění mohou přispět i já svým chováním, jednáním vnějšími projevy. Je proto vhodné vědět, které moje projevy mohou působit provokativně, agresivně. (Spurný, 1996, s. 19)

U násilí se jedná o agresi jedné osoby vůči druhé s cílem poškodit, poranit, ublížit nebo zabít. „Slovo agrese poukazuje k biologickému, zejména k pudovému a instinktivnímu zakotvení člověka v rámci ostatních živočišných druh. Lze tedy souhlasit s názorem, že agrese je vrozená, avšak konkrétní způsoby agresivního chování si člověk osvojuje – učí se jim. O tom svědčí i skutečnost, že lidské násilí má různou tvářnost, že podoby násilí se v průběhu historie a v jednotlivých kulturách odlišují – jsou historicky a kulturně proměnlivé. Odlišná je také míra tolerance násilí. (Huňková, 2004, s. 37)

Problémem u jedinců páchajících domácí násilí, nebezpečné pronásledování, či obdobné patologické protiprávní jednání však je, že si svoji agresi neuvědomují, či si ji nechtějí

uvědomit, anebo vůbec připustit. Násilí často berou jako věc, která k životu patří, mají na ni právo.

1.2 Nebezpečné pronásledování

Nebezpečné pronásledování je ve forenzní psychologii uváděno a zařazováno jako forma násilí. Jedná se o pronásledování, které se opakuje, stupňuje. Výsledkem je psychický teror, který oběť prožívá. Jak je výše uvedeno, je to forma násilí. U nebezpečného pronásledování se často setkáváme s přístupem, kdy se pachatel svého jednání dopouští, aniž si uvědomuje, že jedná protiprávně. Nemá žádné výčitky a jeho chování mu nepřipadá ničím odlišné, od běžných činností v životě. Je pak velmi překvapen, když je mu na policii sděleno, že se dopouští protiprávního jednání.

Stalking je obecně velmi nebezpečný fenomén, kdy se jedná o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost. (Buskotte, 2008, s. 47)

Jeho hlavním znakem je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné povinnosti. Pachatel pronásleduje vyhlédnutou oběť dopisy, telefonicky, SMS i či vtíráním se do její blízkosti. Pronásledování může motivováno různě. Pronásledovatelé často uvádějí pro své jednání povrchní, nepravé, zkreslené motivy. Za skutečné motivy pronásledování jsou pokládány:

- vyhledávání blízkosti (kontaktu) s vyhlédnutou obětí (asi 28 % případů),
- získávání totální kontroly nad životem oběti (asi 36 % případů),
- rozhodnutí zničit blaho, tedy psychické i tělesné zdraví oběti.

Pronásledovatelé mohou, ale také nemusejí trpět psychickou poruchou, která by dosahovala stupně klinické diagnózy. (Čírtková, 2008, s. 53)

Pachatel zahrnuje svou oběť textovými zprávami, neopětovným vyznáním lásky, telefonáty třeba i rádo by anonymními, kdy jej zazvoní a po zvednutí sluchátka položí. Zahrnout sem lze i různé formy špehování, stopování a jiného sledování. (Novák, 2010, s. 33)

Nebezpečné pronásledování nemusí být jako jeden samostatný trestný čin, kterého se pachatel dopouští. Stalker může v souběhu páchat jakýkoli typ trestné činnosti, od vandalis-

mu počínaje, přes únos, až v krajním případě po ublížení na zdraví či vraždu. Tyto trestné činy mohou zahrnovat fyzické nebo sexuální napadení oběti či například zabíjení zvířat, které jsou ve vlastnictví oběti.

V řeči lovců znamenal anglický výraz „stalking“ stopování, resp. stopováním uštvat love-nou zvěř k smrti. V kriminologickém smyslu je stalking definován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost. Příмым následkem stalkingu je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti. V závažných případech poškozuje stalking duševní i tělesné zdraví oběti, či dokonce ohrožuje její život. (Čírtková, 2008, s. 53)

Pro nebezpečné pronásledování jsou typické následující znaky:

1. Fyzická blízkost pronásledovatele byla nevyžádaná, pronásledování bylo spojeno s vyhrožováním.
2. Toto pronásledování se odehrálo minimálně dvakrát.
3. V chování pachatele byly obsaženy explicitní nebo implicitní výhrůžky.
4. Výhrůžky směřovaly proti určité osobě nebo jejím rodinným příslušníkům.
5. Vyvolaly u oběti nebo její rodiny důvodný a silný strach. (Čírtková, 2008, s. 55)

Některé případy nebezpečného pronásledování jsou spojeny se vztahem a začínají buď v průběhu vztahu, nebo poté, co vztah skončil. V těchto případech je stalker např. bývalým partnerem oběti, má snahu udržet si nebo získat zpět kontrolu a moc nad svou obětí. V jiných případech může být stalker zaměřený na oběť, aniž s touto osobou měl dříve jakýkoliv vztah, nebo se jen viděli či setkali.

Zvláštním druhem nebezpečného pronásledování je kyberstalking. Tento druh nebezpečného pronásledování proti stávající koncepci tradičního pronásledování, které je realizováno většinou ex-partnerem, zahrnuje i cizí osoby. Tato problematika je o to těžší, neboť oběť je pronásledována cizí osobou, která využívá systému počítačových sítí. V současné době je nejvíce rozšířen systém sociálních sítí. V případě napadení si stalker zachovává „anonymní tvář“. Nejvíce využívané programy a sítě jsou různé chaty, facebook, ICQ, skype, e-maily. Se zvyšující se kulturou, se zvyšují technologie, které se stávají součástí našeho života.

Mezi nejčastější projevy kyberstalkingu patří:

- zasílání obtěžujících a nevyžádaných e-mailů (spamů),
- šíření pomluv o oběti v různých chatovacích místnostech a internetových fórech,
- negativní prezentace oběti kdekoliv na internetu (fotografie, videa apod.),
- vyhrožování prostřednictvím internetu,
- elektronická sabotáž (zavírování internetu, slídění v počítači oběti, odcizení nebo poškození elektronických dat). (Bocij, 2004, s. 48)

Pachatel často zveřejňuje na webových stránkách informace o své pronásledované oběti například tak, že založí webové stránky o oběti, zveřejňuje v nich choulostivý materiál a rozesílá jej známým a kamarádům oběti. Časté jsou i útoky pachatele na počítač a data oběti, jejich poškození, či krádež, implantování malwaru a podobně. Technologie ICT také umožňují lehké sledování oběti, místa jejího pobytu a pohybu a to částečně na základě informací, které o sobě oběť často sama zveřejňuje aj na sociálních sítích, jako jsou např. FACEBOOK, TWITTER, a jiných. Tyto sociální sítě, kybernetickým pronásledovatelům dávají větší možnosti k realizaci svých útoků.

Internet skýtá skutečně netušené možnosti pro stalkery jak anonymně, dlouhodobě a systematicky deparat vyhlédnutou oběť. Kyberstalking a stalking se od sebe v reálném prostředí příliš neliší. Pachateli bývají povětšinou muži, v roli obětí se častěji ocitají ženy. Tento druh pronásledování je pro stalkery atraktivní, neboť je snadno dostupný a není problém pro obratného pachatele získat na internetu údaje o své oběti. (Čírtková, 2008, s. 63)

1.3 Následky a pomoc u nebezpečného pronásledování

Oběti nebezpečného pronásledování mohou trpět úzkostmi, nespavostí a těžkými depresemi v důsledku prožívaných stresových situací a událostí.

Následky násilí můžeme pocítovat jako újmu nehmotnou (někdo se seznámí se senzitivními informacemi o mně, hrozí jejich zneužití, ohrožení společenského uplatnění pomluvou), hmotnou (na majetku, finanční), fyzickou (zdraví, život). Zároveň téměř vždy musíme počítat s následky, které prožitek nehmotné, hmotné či fyzické újmy způsobí v naší psychice. Tento stav pocítujeme jako emocionální újmu a její následky v podobě traumatizujících zkušeností, přetrvávajícího strachu a obav, pocitů nekompetentnosti apod. jsou často trvalé.

Výzkumy ukazují, že důsledkem dlouhodobějšího působení násilí na naši psychiku, může být:

- negativní, úzkostný pohled na svět,
projevuje se zde výrazný vliv našich emocí na vnímání. Zvýšená úzkost, jako trvalý rys našeho přístupu k situacím je symptomem některých duševních poruch a nemocí.
- tendence přeceňovat reálné nebezpečí (vidíme je všude, ve všech situacích),
chybné, až paranoidní vnímání příznaků násilí tam, kde nejsou, má za následek jednání, kterým často sami vyvoláme konflikt. Protireakce okolí pak vnímáme jako „potvrzení správnosti našeho vnímání“. Opakem této tendence je
- snížení citlivosti na vnímání a rozlišování násilných projevů,
kdy podněty původně vnímané jako násilné, ztrácejí – tím, že se vyskytují často a pravidelně - na své intenzitě, dochází k
- otupení, přikývnutí danému stavu,
adaptujeme se na násilnou atmosféru, nebo dokonce vyhledáváme scény, prezentující násilí. Projevuje se
- zvýšení tolerance k násilí, tendence omlouvat jeho projevy, bagatelizovat důsledky, popřípadě dochází k
- zařazení prvků násilí do repertoáru chování,
zejména v situacích a podmínkách, kdy jsou tyto projevy pozitivně oceňovány, či přinášejí úspěch při dosahování cílů. (Spurný, 1996, s. 8)

Psychosomatické potíže se objevují u obětí stalkingu především u vytrvalého a konstantního obtěžování ze strany stalkera. Oběti jsou v určitém neklidu a napjatosti. Nemohou v noci klidně spát, mají žaludeční potíže, trpí nočními můrami nebo depresemi. Podstatné je, že tyto osoby neustále doprovází strach, i když je nebezpečí dávno zažehnáno. Průzkumy prokázaly, že se u dvou třetin až tří čtvrtin všech postižených objevují zdravotní problémy a velká část z nich už dokonce není schopna ani pracovní činnosti. (Buskotte, 2008, s. 53)

Reálné hrozící nebezpečí, kterému jsme vystaveni bez ohledu na svoji vůli, schopnosti či skutky. Nebezpečí, které probouzí náš strach. Strach a úzkost z nejistoty, kdy, kde a odkud to udeří. Strach, že se nebudu umět bránit. Strach z následků. Strach z recidivy. Strach ze strachu, který je příčinou našich selhání. Strach z nevšímavosti a lhostejnosti okolí. Pocity, které sdílí většina z nás. Pocity, které se odráží v našich postojích. Naše psychická obrana vůči násilí v jakékoliv formě, spočívá především v ochotě a schopnosti každého z nás: CO CHCI (nebýt pasivním čekatelem na násilí), CO MOHU (vím, na co mám) a CO UMÍM (mám jasno, co za násilí považuji, proč existuje a umím využívat prostředky a postupy, pomocí nichž se pocitům ohrožení a i projevům násilí mohu bránit). Informace o násilí, které vnímáme (případně nevnímáme, nechceme vnímat, bráníme se jim), emoce, které v nás informace vyvolávají, spolu s tendencí něco proti tomu dělat (případně nedělat), jsou tím, co utvářejí naše postoje k násilí. Postoje, které vůči násilí zaujímáme, jsou psychologickým základem veškerých obranných aktivit. (Spurný, 1996, s. 5)

Prevence je zásadní a musí být chápána ve velmi širokém smyslu, kdy je důležité se na ni v první řadě zaměřit. Každé opatření, které pachatele odradí od útoku, může být kvalifikováno a definováno jako preventivní opatření do té míry, že jeho záměrem je, aby došlo k budoucím násilným incidentům. Každé opatření, které chrání a posiluje oběť má také preventivní charakter a brání dalšímu obnovení problému. Jednou z nejúčinnějších možností k předcházení a prevenci u nebezpečného pronásledování je posílení postavení potenciální oběti, aby byla schopna čelit těm, kteří překračují hranice a pokouší se o útoky.

Pokud už k nebezpečnému pronásledování dojde, je dobré mít a přijmout vlastní opatření, které může případnému útoku zabránit, jako například:

- Cestování vždy s přáteli či známými, nikdy ne samotné osoby.
- Pokud pronásledovaná osoba vychází z domu - snažil se mít vždy doprovod.
- Změna telefonního čísla a toto poskytnout jen nejbližším lidem ze svého okolí, kterým pronásledovaná osoba věří.
- Nemít stejné zvyklosti jako doposud – změnit časy, trasy, místa.
- Pokud je to bezpečné, obeznámit svou rodinu a přátele s problémem a vysvětlit jim situaci. Informovat i svého zaměstnavatele. I oni můžou částečně ochránit a poskytovat cenné rady a informace.

- Říci někomu, komu pronásledovaná osoba důvěřuje, například z rodiny, blízký přítel, aby šel společně s ní nahlásit případ na policii a poté i doprovodil za kvalifikovaným odborníkem např. pro psychologickou pomoc, pokud je třeba.

Podle Britské studie kriminality, která byla provedena v roce 2001, oběti pronásledování jsou nejvíce ochotné říci lidem o této formě interpersonálního násilí, v porovnání s ostatními skupinami. Kategorie lidí, kteří se o všem nejčastěji dozvěděli, byli přátelé, příbuzní a sousedé. Policie se dozvěděla o větším množství těchto případů, než o jiných formách interpersonálního násilí a na rozdíl od domácího násilí to bylo vyrovnané u obou pohlaví. Výsledky ukazují na větší míru oznamování incidentů přátelům a policii. (Allen, 2004, s. 93)

V souladu se zásadami profesionálního úsudku, není cílem zařazení stalkera do určité kategorie rizika, natož dělit stalkery do určitých skupin. Spíše je zvážit případ od případu faktory rizika a budoucí nebezpečí, které existuje a prevenci možných rizik, která jsou reálné.

(Mullen, 2009, s. 249)

Pokud již k nebezpečnému pronásledování dojde, je dobré mít emocionální podporu, která toto těžké období pomůže pronásledované osobě přečkat a pomůže i problém vyřešit.

Pomoc obětem trestných činů nebezpečného pronásledování - organizace

Pomoc obětem obecně provádí v ČR několik nestátních organizací, zmíním se podrobněji o nejdůležitějších, které se výrazně profilují v boji proti nebezpečnému pronásledování. První z nich je Bílý kruh bezpečí, který již vstoupil do obecného povědomí širší veřejnosti a poskytuje poradenství nejen obětem řady trestných činů, ale též jejich rodinným příslušníkům. Druhým je poměrně nově vzniklé sdružení Stop stalking, které se specializuje na pomoc obětem nebezpečného pronásledování a třetí je Intervenční centrum, které se primárně věnuje obětem domácího násilí, ale i případům protiprávního jednání. Čtvrtou pomáhají organizací, je Linka bezpečí, která je primárně určena k telefonické pomoci lidem, kteří se dostali do tíživé životní situace.

- a) **Bílý kruh bezpečí** - pomáhá obětem trestných činů na třech úrovních, poskytuje nejen psychologické a sociální poradenství, ale též právní informace. Pomoc v Bílém kruhu bezpečí zajišťují odborně způsobilí poradci, např. právníci, psychologové, sociální pracovníci, lékaři. Všichni jsou zpravidla ve svém oboru uznávanými

experty, kteří svůj volný čas a znalosti věnují pomoci obětem v občanském sdružení. Obětem je tak nabízeno široké spektrum forem pomoci. Organizace provozuje telefonní linku, kde jsou 24 hodin denně připraveni odborníci s telefonickou pomocí, je zřízeno devět pracovišť Bílého kruhu bezpečí, umístěných ve vybraných krajských městech. Oběti trestných činů tak mohou své problémy konzultovat s odborníky i osobně. Na internetových stránkách organizace www.bkb.cz jsou k dispozici podrobné informace o nabízených službách. (bkb, ©2009)

Obrázek 1 - Logo občanského sdružení Bílý kruh bezpečí (bkb, ©2009)

- b) **Stop stalking** - občanské sdružení vzniklo jako reakce na množící se případy tzv. stalkingu. Na svých internetových stránkách www.stopstalking.cz poskytuje základní informace o stalkingu a možnostech obrany proti němu. Provozuje rovněž internetovou poradnu a poskytuje kontakt na další subjekty zabývající se pomocí obětem trestných činů. (stopstalking, ©2012)

Obrázek 2 - Logo občanského sdružení Stop stalking (stopstalking, ©2012)

- c) **Intervenční centrum** – Intervenční centra jsou jednou ze sociálních služeb prevence podle §60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní, nebo pobytové. Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi inter-

venčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakožto i ostatními orgány veřejné správy. Dále zajišťují následnou pomoc lékařskou, právní i sociální. (Čech, 2011, s. 30). Personálně je jejich činnost zaštitěna proškolenými pracovníky, kteří mají pro tuto službu osvědčení signované náměstkem ministra práce a sociálních věcí (domacinasili, ©2007)

Internetové stránky občanského sdružení Asociace pracovníků intervenčních center ČR, o.s. jsou www.domacinasili.cz.

Obrázek 3 - Logo občanského sdružení Asociace pracovníků intervenčních center (domacinasili, ©2010)

- d) **Linka bezpečí** - Posláním Linky bezpečí je poskytovat telefonickou krizovou pomoc lidem, kteří se nacházejí v tíživé životní situaci takového rozměru, že ji nemohou nebo nedokáží zvládnout vlastními silami, nevědí si rady se svými problémy, cítí se ohroženi, osamělí, zrazení, zmatení a z nejrůznějších důvodů se nechtějí nebo nemohou svěřit někomu ze svého okolí. Přesto však potřebují pochopení, podporu, důvěru a zároveň kvalifikovanou radu a pomoc. Lidem je dáván dostatečný prostor k tomu, aby mohli hovořit s konzultantem o své situaci a dospět společně k nějakému možnému řešení. Pomoc Linky bezpečí spočívá především v tom, že umožňuje např. dětem, aby se bez obav někomu svěřily se svými problémy. Aby se mohly poradit, jak se zachovat v určitých životních situacích, které se jim jeví jako složité. Na Lince bezpečí mohou najít podporu, porozumění, radu či se mohou domluvit na zprostředkování konkrétní pomoci. Tu už však dále zajišťují jiné instituce (např. orgány sociálně právní ochrany dítěte, policie apod.). (linkabezpečí, ©2010)

Internetové stránky Linky bezpečí jsou dostupné na adrese: www.linkabezpečí.cz

Obrázek 4 - Logo občanského sdružení Linka bezpečí (linkabezpeci, ©2010)

2 SOCIÁLNĚ – PEDAGOGICKÉ A PRÁVNÍ ASPEKTY

Nikdo nechce a nezaslouží si být pronásledován. Osoba, která je pronásledována si vždy musí uvědomit, že je obětí a tímto se i řídit. Nesmí podlehnout mylné představě, že nahlášením případu na policii, někomu uškodí či bude někoho zatěžovat. Reakce obětí na nebezpečné pronásledování jsou obvykle normální reakce na výjimečné stresující okolnosti. To stalker, ne oběti, musí být dohnán k zodpovědnosti. Je úkolem orgánů činných v trestním řízení, které slouží k ochraně obětí, aby přiměli stalkera zastavit jeho protiprávní jednání a postavit pachatele před řádný soud.

Pronásledovaná osoba může utrpět psychické problémy, není ojedinělým případem, že na základě nepatřičného chování stalkera, který svou oběť např. pronásleduje až do zaměstnání či se jí snaží v zaměstnání poškodit, může být dlouhodobě poničena dobrá pověst v pracovním životě či je ztraceno dobré jméno pronásledovaného ve společnosti. Neméně významná způsobená újma je závažná změna v dosavadním životě obětí. Ty, aby předešly k dalším nežádoucímu chování, jsou nuceny změnit svůj dosavadní způsob života, své návyky a životní styl a třeba i změnit bydliště či se zcela sociálně izolovat.

Existuje celá škála lidských činů, kdy dochází k porušování norem. Společnost to také více či méně respektuje a vytváří podle míry provinění různé kategorie, proto není každé porušení pravidla či zákona hned zločinem. Právo dříve rozlišovalo trestný čin (zločin), přečin a přestupek. Přečin byl méně závažný než trestný čin, ale závažnější než přestupek. Podle současné úpravy platné od 1. ledna 2010 opět existuje kategorie přečin, což jsou všechny nedbalostní trestné činy a takové úmyslné trestné činy, za které je podle trestního zákona možné odejmout svobodu v horní sazbě do 5 let. Ostatním trestným činům se říká zločiny. (Jandourek, 2011, s. 14)

2.1 Oběti

Obětí trestného činu se může stát každý člověk bez ohledu na věk, pohlavní či společenské postavení. V některých případech je možné takovým situacím předcházet, jindy se obětí trestného činu stane osoba bez ohledu na to, jakou míru prevence věnovala na předejití takové situaci. Každý člověk vnímá situaci, že se stal obětí trestného činu jinak, některé oběti si však mohou takové trauma nést po celý život, což pak může mít za následek i naru-

šení některých mezilidských vztahů. Oběti mohou často trpět především psychickými poruchami, strachem z možnosti opakování trestného činu apod.

Význam poznání oběti je nesporný, její vliv se může projevat při vzniku či průběhu kriminálního jednání, oběť je současně nositelem kriminalistických stop, je to zdroj informací o pachateli a o jeho potenciálním motivu útoku. Také z trestně-procesního hlediska působí jako svědek trestného činu, může také být zdrojem informací o skutečném rozsahu kriminality na určitém území, případně být zdrojem informací o úspěšnosti preventivních opatření proti kriminalitě. (Tomášek, 2010, s. 160)

Zjednodušeně lze za oběť označit osoby, kterým byla způsobena individuálně nebo kolektivně škoda a to včetně fyzické nebo psychické škody, citového strádání, majetkové škody nebo značného poškození jejich základních práv a to konáním nebo opomenutím, které je v rozporu s národními trestními zákony.

Obětí stalkingu se může stát kdokoli nezávisle na věku, pohlaví, sociálnímu statutu, kulturnímu zázemí, vzhledu či sexuální orientaci. Ze statistického hlediska je typickou obětí spíše svobodný člověk žijící bez partnera (singl) nebo osoba krátce po partnerském rozchodu. Podle některých autorů se u obětí často vyskytuje sklon k submisi a pasivnímu podrobování se ve vztazích, takže je pro něj obtížnější jednoznačně a přesvědčivě sdělit ex-partnerovi nebo nápadníkovi, že o kontakt nemají zájem. Speciální případ představuje stalking z pohledu viktimologie. Nejde o jednorázový čin, se kterým se může oběť v následující době postupně vyrovnávat. Stalking obnáší mnohonásobnou, pokračující viktimizaci, která se skládá z mnoha drobných incidentů. Riziko, že další aktivity budou následovat, je značné, oběť se cítí permanentně ohrožena. Většinou obětí nejde o trestní stíhání neb sankce vůči pronásledovateli. Jejich pozornost je naopak upřena na obnovu nerušeného soukromí. Viktimologicky zaměřené poradenství je v případech stalkingu velmi důležité, protože jeho ukončení předpokládá rovněž vhodné chování oběti. Stalking se v mnoha ohledech od jiných kritických zážitků nebo traumat liší. V řadě případů bývá například obtížné přesně určit začátek pronásledování. Rodí se prakticky v okamžiku, kdy oběť vlastním diagnostickým úsudkem dojde k závěru, že snahy pronásledovatele o kontakt prožívá jako nechtěné a nevyžádané. Ačkoliv podnikne pokus o více či méně jasné odmítnutí, pronásledovatel ve svých aktivitách dále pokračuje, a někdy dokonce stupňuje jejich výhrůžný charakter (například zašle oběti fotografie z jejího pohybu po městě), čímž dokládá svou moc nad ní. Nevyžádané projevy zájmu se stávají stalkingem v té míře, v jaké oběť dospívá k přesvědčení, že pronásledovatel se vměšuje do jejího soukromí, porušuje ho a získává nad ním

kontrolu. Oběť jen obtížně odlišuje neškodné projevy zájmu a nevyžádané pozornosti od projevů nebezpečných. Predikce vývoje dalších událostí je z pohledu oběti nemožná. Je vlastně nucena očekávat, co se bude odehrávat. Mnohé oběti mají nutkání se permanentně ohlížet dozadu, jestli není pronásledovatel někde nablízku. Nakonec se čas oběti dělí jen mezi akutní traumatizující zážitky způsobené projevy stalkera a mezi napjaté očekávání co bude příště. Oběti se dostávají do stavu permanentního zneklidnění, strachu a zvýšené pozornosti spojené s neklidem a podezíravostí. Stalker jejich život plně ovládá. (Čírtková, 2008, s. 83)

2.2 Pachatelé

Pachatel je jeden ze základních prvků kriminologie. Kriminologie je společenskovědní disciplína, jejímž předmětem zkoumání je jednotlivec, společnost jako celek a sociální skupiny, které ji tvoří. Pod pojmem pachatel, chápe vedle osob, které se dopustili trestných činů i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají. Zabývá se osobami trestně nezodpovědnými (děti, nepřičetní), osobami, které si svůj trest již odpykali, ale také tzv. potenciálními pachateli trestných činů. Zajímá se i o jedince, kteří se vyznačují tzv. sociálně-patologickým chováním, jako jsou prostitutky, narkomani, extrémisti a jejich sympatizanti, chorobní hráči apod. Kriminologické poznatky o pachateli jsou využívány především v kriminalistice, soudní psychiatrii, psychopatologii a trestním právu. Základním pojmem kriminologie v souvislosti s pachateli je osobnost pachatele trestného činu. Snaha zobecňovat poznatky o osobách pachatelů trestných činů byla vždy součástí zkoumání kriminality a téměř vždy ji doprovázely pokusy pachatele klasifikovat podle určitých znaků, které se u nich vyskytují častěji než u běžné populace. Tyto snahy navazovaly na třídící pokusy uplatňované po staletí v lékařství a filozofii. Typologie pachatelů je věda umožňující třídění soustav, objektů nebo jevů pomocí typů. V kriminologii nám umožňuje třídění pachatelů trestných činů (osoby i osobnosti) podle určitých kritérií, znaků či souboru znaků do skupin, z nichž lze každou charakterizovat pomocí určitého modelu, typu. Typ ve vztahu k osobnostem lidí pak bývá definován jako určitý komplex vlastností, rysů či jiných znaků osobnosti, které sice nepostihují celou osobnost jedince, ale jsou společné většímu počtu osob, z nichž právě díky výskytu těchto znaků lze vytvořit dílčí skupinu v rámci konkrétní typologie.

Výzkumy potvrzují, že tzv. čisté typy neexistují, vždy se jedná pouze o přiblížení se určitému, pro potřeby dalšího třídění vymezenému, modelu (typu).

Typologií pachatelů bylo vytvořeno velké množství, doposud ale chybí jejich systematický přehled. Často se v kriminologii setkáváme s rozdělením typologií na typologie zdůrazňující převážně biologické, psychologické a sociologické charakteristiky osobností pachatelů.

Obecná typologie osobnosti pachatele neexistuje, zde uvádím typologii podle doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc. vzniklé zobecněním řady jiných typologií různých autorů. Čírtková rozlišuje pět typů osobnosti pachatele:

- socializovaný typ,
- neurotický typ,
- psychopatický typ,
- mentálně nedostačivý typ,
- psychotický typ. (Čírtková, 1998, s. 69)

Pachatel nebezpečného pronásledování či jakékoli ubližování druhému člověku díky vyhledávání nadměrného kontaktu s ním, který mu přináší pocit uspokojení, bývá nazýván stalkerem. Pachatelem trestného činu nebezpečného pronásledování může být stejně muž i žena.

Nejčastějšími pronásledovateli jsou bývalí partneři oběti (až v 50 % případů). Také se často může jednat o osoby, které mají nějakou psychickou nemoc či ty, co jsou postiženi nějakým typem těžké asociální poruchy osobnosti.

Jak jsem výše uvedl, ve společnosti panuje všeobecně mylný názor, že stalkerem bývá pouze bývalý partner oběti. Rozlišujeme několik skupin stalkerů podle jejich motivace k činu.

1. **Uctívač** – pronásleduje velmi často známé osobnosti. Píše oběti dopisy, posílá jí dárky a obdivně k ní vzhlíží. Z počátku vše vypadá jako nevinné *fandovství* a uctívání své ikony, v případě, že je stalker obětí odmítnut, dochází k výhrůžkám a fyzickému nebo psychickému teroru.
2. **Milovník** – je do oběti zamilovaný. Stalker si vše, co jeho oběť udělá, vysvětluje jako její lásku k němu.

3. **Bývalý partner** – pokud se nedokáže vyrovnat s tím, že jeho vztah s obětí skončil, uchyluje se tento typ stalkera k jejímu pronásledování či trýznění. Kontakt může vyhledávat také z důvodu pomsty, protože on sám s rozchodem nesouhlasil a špatně se s takovou situací smiřuje. Snaží se tedy své oběti ublížit a poškodit ji nebo její pověst. Nemusí se vždy jednat o partnerství v pravém slova smyslu, případy stalkingu se objevují např. i u klientů psychologů či psychiatrů, kteří ke svému terapeutovi přilnuli více, než jejich profesionální vztah dovoluje.
4. **Kyberstalker** – kontaktuje oběť prostřednictvím počítače nebo mobilního telefonu a nechává jí vzkazy na nejrůznějších internetových stránkách a diskuzních fórech. Dlužno dodat, že každý ze stalkerů může k pronásledování využívat IT technologie. Pokud ovšem zůstává jen u tohoto typu kontaktu, nehrozí oběti fyzické násilí.
5. **Nezkušený nápadník** – je přesvědčený, že si oběť musela okamžitě všimnout jeho šarmu a kouzla osobnosti. Ve skutečnosti má tento typ stalkera problém s vnímáním reality, často trpí psychickými problémy a seznamování s protějškem mu činí nebývalé potíže.
6. **Ublížený stalker** – cítí oprávněnou či neoprávněnou křivdu vůči své osobě. Touží se za tento pocit oběti pomstít.
7. **Sexuální násilník** – touží po sexuálním kontaktu s obětí a po fyzickém uspokojení. Ohrožuje ji exhibicionismem, voyerstvím nebo telefonáty se sexuálním podtextem. Jak už vyplývá z názvu skupiny, do této kategorie spadají velmi často sexuální devianti. U nich bývá patrný nižší stupeň inteligence nebo asociální chování. (Navrátilová, Stalking, ©2012)

Nejspíše nejznámější typologií stalkerů je následující typologie, která byla vyvinuta přímo americkými policejními experty:

a) Bývalý partner

Téměř v 50 % všech případů nebezpečného pronásledování se objevují pachatelé, kteří jsou bývalými partnery obětí. V těchto případech u pachatelů převládají bouřlivé emoce. Pachatelé většinou nereagují na skutečnost, že jsou vyšetřováni policií, jsou agresivní, mají tendence ničit majetek oběti. Dle výzkumů zde existuje značná možnost rizika násilnosti. Na základě výzkumů je možno uvést, že tito pachatelé

mívají větší sklony k páčání násilí na obětech, nežli pronásledovatelé, kteří sice svoji oběť znají, ale neudržovali s ní intimní vztah. Nebezpečné pronásledování se může vyvinout ze vztahů, kde se již během jejich trvání odehrávalo např. domácí násilí či jiná forma nátlaku.

b) Obsedantní obdivovatel

V cca 18 % případů pronásledovatel svoji oběť určil jako středobod svého života. Oběť dominuje ve všech slídlivých představách a stalker touží se dostat do její blízkosti za každou cenu, terč pronásledování je spíše idolem nežli obětí. Riziko nebezpečí je v tomto případě nízké. Pronásledovatel se snaží zahrnout oběť dary, svojí pozorností, či se jí dvoří různými způsoby. Stalkerovi jde především o uctívání pronásledované osoby a stalker touží po navázání romantického vztahu s touto osobou. Jeho cílem není kontrola oběti či snaha pronásledovanou osobu absolutně ovládnout. V praxi je mnohdy tento typ obdivovatele těžké odlišit od sadistického pronásledovatele z důvodu podobného chování.

c) Fixovaný pronásledovatel

Lze rozlišit dva podtypy dle nebezpečnosti. Méně nebezpečný podtyp je zaměřen především na ženy, se kterými přichází do styku z pracovního či profesního hlediska. Tento typ pronásledovatele žije v iluzorních představách, že oběť si přeje navázat s ním kontakt. Většinou se nejedná o psychicky narušeného pronásledovatele, který by trpěl nějakou psychopatií a bývá schopen si udržet kontakt s realitou. K nebezpečnějším pronásledovatelům patří stalkeři s psychickými problémy, které většinou řeší s lékařem. Oběť je kontaktována různými nevhodnými způsoby a především se jedná o osoby, které jsou významné ve společenském životě, tedy prominenti či celebrity.

d) Sadistický pronásledovatel

Nejzávažnějším typem nebezpečného pronásledování je tato forma. Pronásledovatel se snaží proniknout do všech sfér života oběti a má snahu ji zcela ovládnout. V tomto případě není ojedinělá eskalace chování pronásledovatele, které mohou vyústit až k násilnostem. Zároveň dochází ke střídání projevů laskavosti a nenávisti k osobě pronásledované. Sadistický pronásledovatel vyniká v manipulaci s okolím oběti a většinou bývá také výborným řečníkem. (Bonn, 2002, s. 272)

2.3 Historie a legislativa nebezpečného pronásledování

Stalking je označován za zločin 90. let 20. století. V té době totiž fenomény pronásledování strhávají na sebe zájem výzkumníků, který byl vyvolán skutečnými případy pronásledování prominentů trpícími nevyžádanou a obtěžující pozorností svých „obdivovatelů“. Následné výzkumy však odhalily, že pronásledování se týká i „obyčejných“ lidí. Díky tragickým případům, ale i mediím se ocitá stalking mezi aktuálními tématy politiky a legislativy. V polovině 90. let přijímají proto první státy (USA, Austrálie, Velká Británie) tzv. anti-stalkingové zákony a brzy je následují další země. V Belgii byla skutková podstata stalkingu zahrnuta do trestního zákona v roce 1998, v Holandsku v roce 2000. Rakousko zavedlo trestnost stalkingu od 1.7.2006, SRN pak od 1.1.2007). (Čírtková, 2008, s. 53)

Termín nebezpečné pronásledování nemá v českém právním systému dlouhodobou tradici, svým vlastním vývojem tento pojem prošel i v českém, potažmo v československém právním systému. Před přijetím trestního zákoníku se odborníci z právní a psychologické či psychiatrické oblasti setkávali s chováním, které obsahovalo charakteristické prvky pro nebezpečné pronásledování. Česká odborná literatura nevěnovala fenoménu stalking tolik pozornosti. Tato skutečnost však neznamenala, že pojem nebezpečného pronásledování byl pro odborníky z praxe zcela neznámý.

V České republice v souvislosti s vydáním nového trestního zákoníku, který je účinný od dne 1.1.2010, se nebezpečné pronásledování stalo trestným činem. Do té doby bylo problematické tyto skutky realizovat a často byly orgány činnými v trestním řízení kvalifikovány jako přestupek proti občanskému soužití. Trestný čin – Nebezpečné pronásledování je uveden § 354 trestního zákoníku a je zde uvedeno:

Trestného činu se dopustí ten:

- 1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že
 - a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
 - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
 - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
 - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
 - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život

a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami“. (Trestní zákoník, 2009)

U vymezení a kategorizace nebezpečného pronásledování odborná literatura rozlišuje, zdali se jedná o pronásledování, které je vyvoláno v důsledku předchozího nebo dokonce někdy i současného intimního partnerského vztahu, nebo pokud se obětí jednání stane pro pachatele více méně cizí člověk. (Šámal, 2012, s. 3006)

3 NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ – PROBLEMATIKA ZLÍNSKÉHO KRAJE

Jako ani ostatním krajům v České republice, tak ani Zlínskému kraji se nevyhýbá trestná činnost spojená s domácí násilím a nebezpečným pronásledováním.

Základní funkcí trestního práva je především ochrana před kriminalitou. Kriminalita patří bezesporu mezi sociálně - patologické jevy, je jevem, který hrubě narušuje harmonii ve společnosti, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým obětem škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry. (Gřivna, 2011, s. 21)

3.1 Zlínský kraj a kriminalita

Zlínský kraj vznikl v lednu roku 2000 z okresů Zlín, Uherské Hradiště, Kroměříž a Vsetín. Nachází se na východě republiky, jehož východní kraj tvoří hranici se Slovenskou republikou. Na jihozápadě sousedí s krajem Jihomoravským, na severozápadě s krajem Olomouckým a v severní části s krajem Moravskoslezským. Zlínský kraj se nachází na území o celkové rozloze 3 964 km², díky čemuž je čtvrtým nejmenším krajem v České republice. Je rozdělen na 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (tzv. obce III. stupně), v jejichž rámci je zřízeno 25 správních obvodů pověřených obcí (tzv. obce II. stupně). Leží zde celkem 304 obcí, z toho 30 měst, ve kterých žije cca 590 000 obyvatel. Hustota zalidnění 149 obyvatel/km² výrazně převyšuje republikový průměr. Nejvyšší zalidnění je ve Zlíně, a to 187 obyvatel/km² a nejnižší ve Vsetíně (128 obyvatel/km²). V oblasti kriminality patří Zlínský kraj v současné době k nejméně zatíženým krajům v ČR. V posledních letech docházelo k mírnému poklesu celkové kriminality. Skokový meziroční vzrůst kriminality v roce 2007 byl způsoben novelizací trestního zákona, která rozšířila počet trestných činů například o řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění a řízení pod vlivem alkoholu.

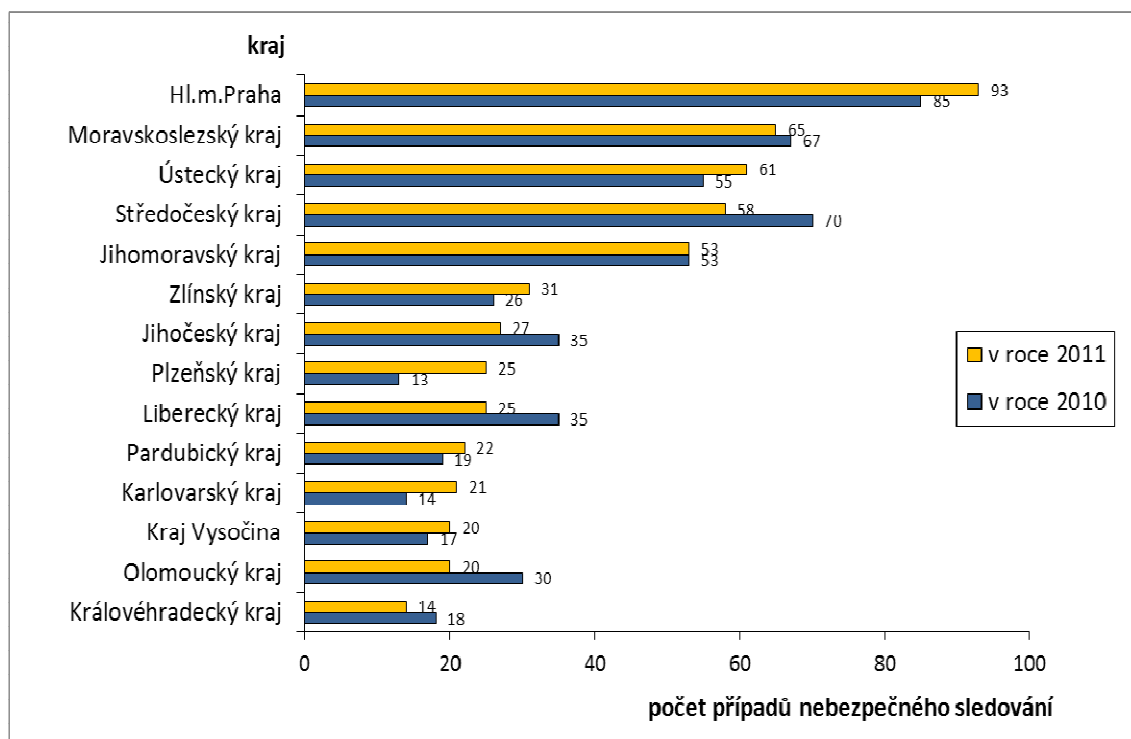
Problematickými oblastmi jsou zejména dopravní uzly s vysokou migrací osob, velká nákupní centra, sídliště, městské lokality s vyšší koncentrací nočních barů, restaurací, diskoték a heren a oblasti, v nichž žije větší počet společensky nepřizpůsobivých osob. Za hlavní

příčiny kriminality lze považovat nezaměstnanost, nevhodné bytové podmínky, více příležitostí a menší společenskou kontrolu, sociální deprivaci a vyloučení, rodinné problémy, ztrátu identity, náboženských a morálních hodnot či ztrátu sousedské soudržnosti.

Složení obyvatel je významné jak z hlediska struktury pachatelů, tak obětí. Například seniři, zejména ženy, představují specifickou skupinu, která se v posledních letech stává stále častěji obětí trestné činnosti. Mezi pachateli všech trestných činů převažuje věková kategorie 20 – 30 let, na druhém místě je skupina od 30 – 40 let. Rizikovou skupinu potenciálních pachatelů představují děti a mládež trávící volný čas neorganizovaným způsobem, v nepodnětném prostředí. (policie, ©2010)

3.2 Zjištěné případy nebezpečného pronásledování

U nebezpečného pronásledování, které je trestným činem od 1.1.2010, se právě od tohoto data vedou použitelné statistiky. V následujícím přehledu je uvedeno srovnání všech krajů České republiky.

Obrázek 5 - Počet případů nebezpečného pronásledování v letech 2011 a 2010 (policie, ©2010)

1. Případy - rok 2010

Policíí České republiky, Krajským ředitelstvím Zlínského kraje, byly řešeny případy od 1.1.2010 do 31.12.2010, kdy došlo k zahájení úkonů v trestním řízení ve **26** případech dle § 158 odst. 3 trestního řádu, pro podezření ze spáchání přečinu nebezpečného pronásledování dle § 354 trestního zákoníku.

2. Případy - rok 2011

Policíí České republiky, Krajským ředitelstvím Zlínského kraje, byly řešeny případy od 1.1.2011 do 31.12.2011, kdy došlo k zahájení úkonů v trestním řízení ve **31** případech dle § 158 odst. 3 trestního řádu, pro podezření ze spáchání přečinu nebezpečného pronásledování dle § 354 trestního zákoníku.

Jednotlivé výsledky skončení věci v případech z roku 2010 a 2011 uvádí následující tabulka:

Tabulka 1- Rozhodnutí ve věci v případech v roce 2010 a 2011

Ukončení věci	rok	
	2010	2011
Návrh na podání obžaloby dle § 166 tr. ř.	6	8
Zkrácené přípravné řízení dle § 179a tr. ř.	8	12
Odložením dle § 159a odst. 1 tr. ř. – nejde o TČ ani PŘ	4	2
Odevzdáním příslušnému orgánu dle § 159a odst. 1, písm. a) tr. ř.	4	6
Odlož. věci dle § 159a odst. 5 tr. ř. – jedná se neznámého pachatele	1	0
Odložením věci dle § 159a odst. 2 tr. ř. – trestní stíhání je nepřijatelné	1	1
Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 odst. 1 tr. ř.	1	2
Zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1, písm. e) tr. ř.	1	0
Celkem	26	31

(analytické oddělení Policie České republiky – Krajského ředitelství Zlínského kraje, 2012)

3.3 Povědomí veřejnosti o nebezpečném pronásledování

Ministerstvo vnitra a Policie České republiky se tvůrčími projekty zaměřují právě na informovanost veřejnosti o vzdělávání policistů v problematice nebezpečného pronásledování. Jedná se i o úkoly legislativní povahy, nebo úkoly z nové legislativy vyplývající. V roce

2011 se pozornost vytvořené meziresortní monitorovací skupiny soustředila na sledování postupu v následujících oblastech:

- vzdělávání policistů Policie ČR a pomáhajících profesionálů,
- aktualizace jednotné dokumentace a metodických opatření,
- podpora a rozšiřování mezioborové spolupráce,
- zmapování situace pro přípravu koncepce v oblasti práce s násilnou osobou, zavádění systémových opatření,
- hodnocení aplikace nové legislativy a nové praxe, přijetí dalších opatření.

U veřejnosti, ať už se týká laické či „odborné“ (pedagogové, psychologové, policisté, státní zástupci či soudci) se často objevují mýty o nebezpečném pronásledování a lze je také brát jako povědomí široké veřejnosti o nebezpečném pronásledování.

Falešné mýty mohou přitom adekvátní jednání policie a justice s obětí stěžovat, nebo dokonce vést k chybným postupům v případě.

Mýtus 1 – pronásledování je nemoc

Teorie vychází z názoru, že pronásledování je vždy příznakem psychické poruchy, nejčastěji erotomanie a stalker není v důsledku své duševní nemoci schopen vést normální život. Tato úvaha je mylná a může být dokonce i velmi nebezpečná. Vede totiž k podceňování inteligentních a současně relativně nenápadných pronásledovatelů. Ti jsou v běžném společenském styku přátelští. V oficiálním i ve formálním jednání dovedou imponovat zdánlivou korektností a oběti pak nikdo nevěří.

Mýtus 2 – pronásledování je motivováno touhou po erotickém kontaktu

Původně byl stalking spojován s erotickou posedlostí k určitému objektu. Do této představy zapadaly případy skutečné erotomanie a odmítnutí partneri, kteří se nechtějí smířit s ukončením stavu. Tyto případy byly ze strany justice často bagatelizovány a přisuzovaly se nevhodnému chování nebo dokonce k provokaci ze strany oběti, ve stylu: „Co jste s ním udělala, že na Vás nemůže zapomenout?“ Oběť byla odkazována na civilní soudy nebo psychiatrii.

Mýtus 3 – stalker je vždy cizí neznámá osoba

Mýtus se opírá o nepodloženou představu oběti, že nebezpečí fyzického útoku jí hrozí od neznámého pachatele, který jedná anonymně. Tam, kde se oběť i pachatel dobře znají a jsou zde dokonce v kontaktu, bývá riziko pro oběť velmi často podceňováno. Tímto způsobem často uvažuje laická veřejnost, ale i profesionálové. V průzkumech zaměřených na názory policistů se ukázalo, že za závažné označují jen ty případy, kdy je oběť stíhána neznámým pachatelem. Informace o tom, že mezi pachatelem a obětí existoval reálný vztah, vede k podceňování nebezpečnosti pachatele. Ve skutečnosti je pronásledování bývalým partnerem jedna z největších podskupin tohoto deliktu a je relativně značně zatížen i fyzickým napadením oběti. Nemůžeme tedy tuto variantu vyloučit z nebezpečného pronásledování a z hlediska prevence zločinu by to bylo přímo osudné. Obecně platí, že ženy pronásleduje spíše muž, který neskrývá svou identitu, ale muži jsou častěji pronásledováni anonymní osobou.

Mýtus 4 – konfrontace oběti s pachatelem je dobrou strategií

Je to postup, při němž se uplatňují mediační strategie, tedy narovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí. V odborné literatuře se objevily návrhy vyzkoušet tento postup i u případů stalkingu. Podle současného stavu poznání je zcela jasné, že šlo o chybnou strategii, protože každý kontakt pachatele s obětí v něm přizívuje posedlost k oběti a dochází tedy k prodloužení obtěžujícího chování. V praxi to může vypadat tak, že pachatel uvítá opakovaná soudní nebo přestupková jednání, neboť se zde setká s obětí, která se mu jinak vyhýbala.

Mýtus 5 – zákazy k přiblížení se a vyhledání kontaktu s obětí jsou vždy účinné

V několika zemích jsou přijaty zákony, které umožňují pachateli nařídit, aby nevyhledával kontakt s obětí, tzn., že se k ní nesmí přiblížit atd. Cílem zákona je chránit oběť před pachatelem a zajistit její nerušené soukromí. Tento zákon je velice užitečný, ale nesmíme ho přeceňovat. V některých případech se může minout účinkem, nebo dokonce vést k vystupňování agrese pachatele. To záleží na pachatelově psychologickém typu. Neúčinnost těchto zákazů v některých situacích však není důvod pro jejich odmítání nebo nepoužití. (Čírtková, 2008, s. 57)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE A OBJEKT VÝZKUMU

V teoretické části jsem nastínil problematiku nebezpečného pronásledování. Jedná se o poměrně nový fenomén, a proto bude zajímavé zjistit, zda má široká laická veřejnost o tomto problému povědomí a znalosti, do jaké míry je o nebezpečném pronásledování informována, jestli má vlastní nebo zprostředkovanou zkušenost s nebezpečným pronásledováním a zda se nebezpečné pronásledování týká více žen, než mužů.

Dříve byla pozornost médií zaměřena na případy nebezpečného pronásledování pouze veřejně známých osobností jejich „obdivovateli“. Jelikož se jednalo o ojedinělé medializované případy, laická veřejnost si dostatečně neuvědomovala, že se s tímto problémem může setkat každý jednotlivec bez ohledu na jeho společenské postavení. Studium nejrozličnějších materiálů k tématu „nebezpečného pronásledování“, ať už se jednalo o odborné publikace (knihy, časopisy) nebo informace dostupné z internetových stránek, jsem zjistil, že k této problematice není provedeno mnoho výzkumů a analýz. Proto jsem se rozhodl uskutečnit k tématu nebezpečného pronásledování výzkum, zpracovat a vyhodnotit zjištěná data. Cílem je rovněž potvrzení anebo vyvrácení hypotéz.

4.1 Výzkumný problém

Stanovil jsem stěžejní hypotézy, jež v průběhu výzkumu verifikuji či vyvrátím:

H1- Povědomí o nebezpečném pronásledování není závislé na pohlaví respondentů.

H2- Zkušenosti s nebezpečným pronásledováním jsou závislé na pohlaví respondentů.

4.2 Plán výzkumu

Nejprve jsem si zkusil celý dotazník sám vyplnit a dále jsem provedl předběžný výzkum, na základě kterého jsem ověřil, že je dotazník pro respondenty srozumitelný. Poté jsem rozdál dotazník jednotlivým respondentům k vyplnění. Získané údaje jsem kvantitativně shrnul do tabulek a grafů a doplnil o slovní hodnocení výsledků.

4.3 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo:

- zjistit, jak je laická veřejnost ve Zlínském kraji o problematice nebezpečného pronásledování informována a zda mají dotazovaní vlastní zkušenosti s nebezpečným pronásledováním, popř. osoba z jejich blízkého okolí.
- výsledky dotazníkového šetření shrnout do přehledné formy (tabulky, grafy, slovní hodnocení).
- z výsledků šetření vyvodit závěry.
- na základě zjištěných údajů a matematické statistiky verifikovat či vyvrátit stanovené hypotézy.
- dle získaných informací doporučit aplikaci poznatků v praxi.

5 ZPRACOVÁNÍ VÝZKUMU

Výzkum byl uskutečněn v období 1.9.2012 – 31.12.2012. Hypotézy byly ověřovány v rámci kvantitativního výzkumu. Potřebné informace byly získány metodou dotazování.

5.1 Metoda sběru dat

Jako výzkumnou metodu jsem zvolil metodu dotazníkového šetření, jako jednu ze základních metod kvantitativního pedagogického výzkumu. Dotazník je způsob řízeného rozhovoru. Na dotazy, které jsou na rozdíl od rozhovoru psané, se vyžadují písemné odpovědi. (Kohoutek, Dotazník, ©2010)

Nejvhodnější metodou získání dat je pro tento výzkum využití dotazníkového šetření, které umožní získat velké množství informací od velkého počtu respondentů poměrně v krátkém čase. (Gavora, 2000, s. 65)

Dotazníkové metodě bývá často vytýkáno, že nezjišťuje to, jací respondenti (pedagogická realita) skutečně jsou, ale jen to, jak sami sebe (pedagogickou realitu) vidí, nebo chtějí, aby byli viděni. (Chráska, 2007, s. 164)

Ačkoliv je dotazník téměř vždy metodou subjektivní, tedy umožňuje respondentovi přizpůsobit svoji výpověď, považuji dotazníkové šetření pro účely mého výzkumu za nejvhodnější metodu, neboť jsem potřeboval získat přesné formulace odpovědí respondentů pro kvantitativní zpracování dat. Dotazník se řadí k jedné z nejlevnějších metod průzkumu, jednoduše se zpracovává a vyhodnocuje, je jednoduchý na vyplnění, respondent se jím může zabývat v klidu domova, a tak se na otázky lépe koncentrovat. Při tvorbě dotazníku jsem kladl důraz na srozumitelnost, přehlednost a snadnou orientaci, jednoduchost vyplňování, jazykovou korektnost a grafickou úpravu. Snažil jsem se o formulace jednoznačných, srozumitelných, stručných a validních otázek.

Před finálním zpracováním dotazníku jsem si zkusil sám dotazník vyplnit a rovněž jsem provedl předběžný výzkum u 15-ti náhodně vybraných respondentů. Za cíl předběžného výzkumu jsem si zvolil kritérium – „co lze ve vlastním dotazníku udělat lépe“, jak po obsahové stránce (aby byly otázky pro respondenta více srozumitelné), tak i formální a vizuální stránce (přehlednost jednotlivých částí dotazníku a dobrá orientace respondenta v dotazníku). Na základě zpětné vazby oslovených respondentů jsem v dotazníku provedl

příslušné drobné změny. Jelikož si většina respondentů přála zůstat vzhledem ke zveřejnění citlivých údajů v anonymitě, bylo dotazníkové šetření vedeno jako anonymní.

Dotazník jsem připravil v jednotné písemné formě a po obsahové stránce jsem jej rozdělil do několika částí. V úvodu jsem respondenty oslovil a požádal o vyplnění dotazníku, představil jsem jim náplň a smysl dotazníku, dále jsem sdělil pokyny k vyplňování, zmínil jsem přibližnou délku vyplňování dotazníku a poděkoval jsem respondentům za čas strávený vyplňováním dotazníku. Respondenti v dotazníku uvedli své identifikační údaje (pohlaví, věk, nevyšší dosažené vzdělání). V další části dotazníku byly respondentům pokládány konkrétní otázky vztahující se k problematice nebezpečného pronásledování. Na závěr jsem respondentům poděkoval za spolupráci a uvedl jsem pokyny k odevzdání dotazníku.

Jako výzkumný soubor byl pro diplomovou práci užít cíleně vzorek obyvatel, zejména města Otrokovice a města Napajedla, která se nacházejí ve Zlínském kraji, a konkrétně v okrese Zlín. Výzkumný vzorek tvořili především mí spolupracovníci ze zaměstnání, kamarádi, známí a jejich blízcí a členové mé rodiny. Ti byli osloveni pro jejich snadnou dostupnost a spolehlivost pro navrácení vyplněných dotazníků. Dotazníky byly rozdány 200 respondentům, z toho bylo pro účely výzkumu použito 188 vyplněných dotazníků.

Zbylé dotazníky nebyly do stanoveného data odevzdány, či se vrátily nevyplněné nebo s chybným vyplněním různých údajů.

5.2 Způsob zpracování dat

Data získaná dotazníkovým šetřením byla zpracována ve formě tabulek a grafů v počítačových programech Microsoft Office Word a Microsoft

Pro zpracování a vyhodnocení dat z dotazníků byly pro statistický soubor využity výpočty absolutní a relativní četnosti hodnoty statistického znaku.

Absolutní četnost hodnoty statistického znaku je počet daného stavu vlastnosti tak, jak byl ve statistickém souboru pozorován.

Absolutní hodnotu označujeme n_i .

Součet absolutních četností je roven celkovému počtu pozorování, označujeme n .

$$n_i = n_1 + n_2 + n_3 + \dots + n_k = \sum_{i=1}^k n_i = n$$

Absolutní četnost odpovědí respondentů je vyjádřena ve výsledcích a shrnutí výzkumu (kapitola 6) formou grafického znázornění.

Relativní četnost hodnoty statistického znaku je absolutní četnost vyjádřená procentuálně z celkového počtu pozorování.

Relativní hodnotu označujeme f_i . Je dána procentem nebo desetinným číslem.

Součet relativních četností je 1, případně 100 %.

$$f_i = \frac{n_i}{n}, \quad f_1 + f_2 + f_3 + \dots + f_k = \sum_{i=1}^k f_i = 1 \quad (\text{absolutní a relativní četnosti hodnoty statistického znaku}).$$

kého znaku).

(Hánová, Absolutní a relativní četnosti hodnoty statistického znaku, ©2010)

Relativní četnost odpovědí respondentů je uvedena ve výsledcích a shrnutí výzkumu (kapitola 6) v tabulkách.

Jako statistická metoda pro analýzu dat byla zvolena „test dobré shody chí-kvadrát“. Tato kategorie testů významnosti testuje, zda četnosti získané pomocí měření v pedagogické skutečnosti, jsou odlišné od tzv. teoretických četností, odpovídajících příslušné nulové hypotéze. Pomocí testu dobré shody chí-kvadrát se tedy zjišťuje, jestli existuje závislost mezi dvěma pedagogickými kategoriemi (Chráska, 2007, s. 64).

Chí-kvadrát bude zpracován podle následujících bodů:

- 1) Definice nulové a alternativní hypotézy.
- 2) Zpracování tabulky, zobrazující očekávané a reálné četnosti.
- 3) Stanovená hladina významnosti $\alpha (0,05) = 5 \%$.
- 4) Vypočítána hodnota testového kritéria pomocí čtyřpolní tabulky, která je speciálním případem kontingenční tabulky, kdy měřená data mohou nabývat právě jedné ze dvou kategorií.

Pro testovou statistiku χ^2 platí:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^2 \sum_{j=1}^2 \frac{(n_{ij} - m_{ij})^2}{m_{ij}}$$

Výpočet odhadu hodnoty v i -tém sloupci a j -tém řádku se provede tak, že se vynásobí součet hodnot v i -tém sloupci se součtem hodnot v j -tém řádku a podělí se počtem všech prvků v tabulce.

Zjištěné četnosti výskytu se obvykle označují n_{ij} , kde i je příslušný řádek a j příslušný sloupec kontingenční tabulky. Četnosti odhadnuté za předpokladu nezávislosti znaků se obvykle označují m_{ij} .

Tuto hodnotu je třeba porovnat s kritickou hodnotou $\chi^2_\nu(\alpha)$. Parametr ν (někdy též df) se označuje jako počet stupňů volnosti. U čtyřpolní tabulky je počet stupňů volnosti roven jedné.

(Anděl, 2007, s. 53; Zvárová, 2002, s. 32)

5) Vypočítaná hodnota testového kritéria bude srovnána s kritickou hodnotou, která se nalézá ve statistických tabulkách

6) Vyslovení závěru - potvrzení či vyvrácení alternativní hypotézy (prokázání či neprokázání nulové hypotézy).

U nulové hypotézy (H_0) se očekává, že mezi zkoumanými jevy není vztah. Zatímco u alternativní hypotézy (H_A) existuje předpoklad určitého vztahu mezi sledovanými jevy.

6 VÝSLEDKY A SHRNUÍ VÝZKUMU

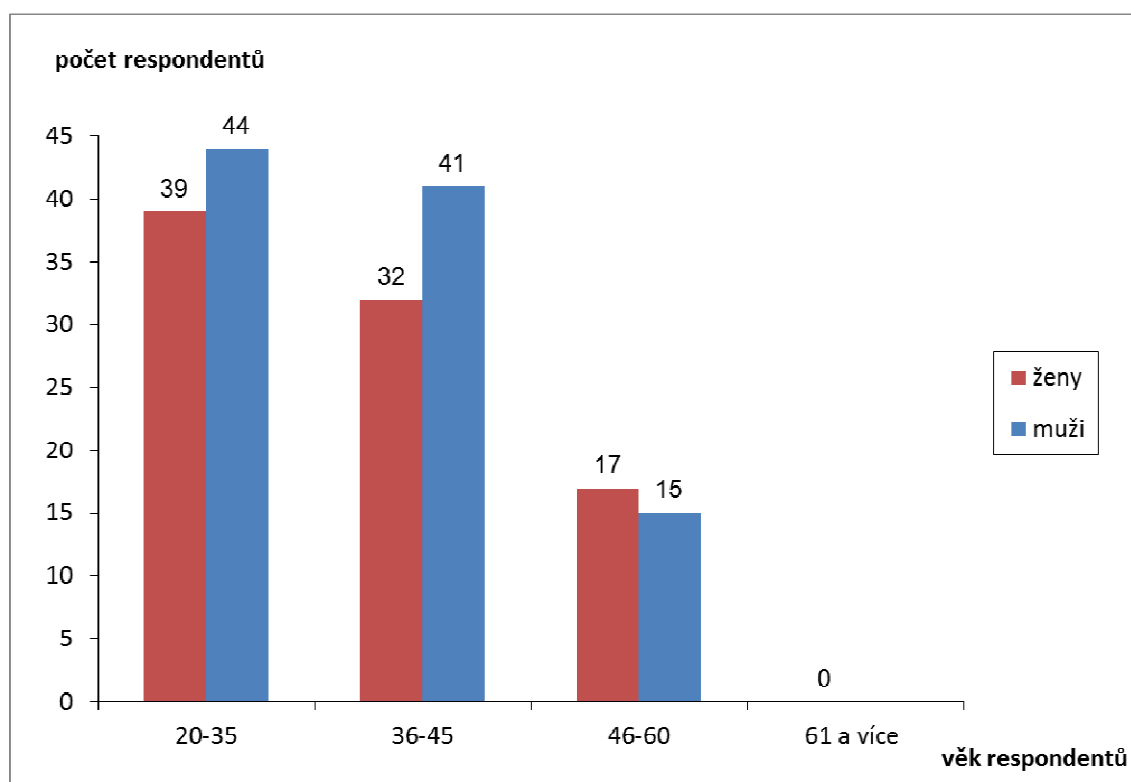
Údaje v tabulkách vyjadřují relativní četnost, tj. procentuální zastoupení respondentů (ženy/muži) a grafické vyjádření pak znázorňuje absolutní četnost, tj. konkrétní počet respondentů (ženy/muži) při volbě jednotlivých odpovědí v dotazníku.

6.1 Vlastní výsledky výzkumného šetření

Tabulka 2 - Zastoupení respondentů dle pohlaví a věku

relativní četnost [%]			
věk	ženy	muži	celkem
20-35	44,3	44,0	44,1
36-45	36,4	41,0	38,8
46-60	19,3	15,0	17,0
61 a více	0	0	0

Celkový počet 188 respondentů obsahuje vzorek 88 žen a 100 mužů.

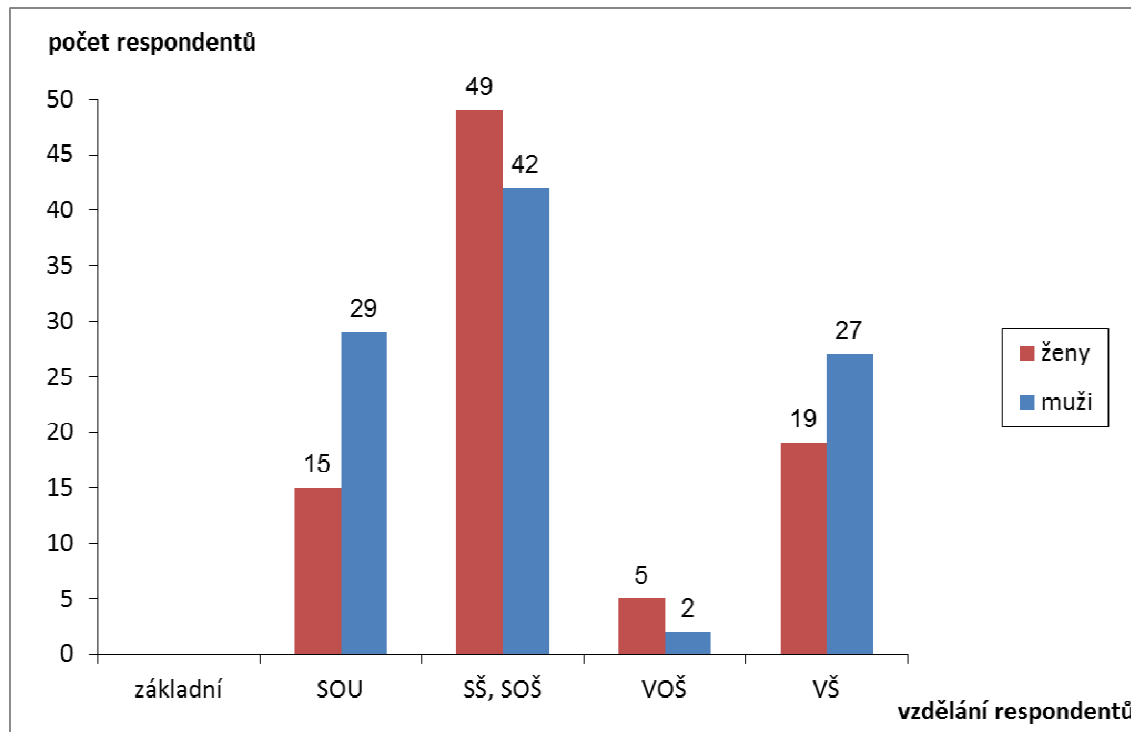
Obrázek 6 - Grafické vyhodnocení zastoupení respondentů dle pohlaví a věku – absolutní četnost

Nejvíce dotazníků bylo vyplněno věkovou skupinou – ženy a muži od 20 do 35 let, dále potom věkovou skupinou – ženy a muži od 36 do 45 let. Dle výzkumů jsou právě tyto věkové skupiny nejvíce ohroženy nebezpečným pronásledováním.

Věk od 20 do 50 let můžeme charakterizovat jako „období dospělosti“, které se vyznačuje biologickými a psychosociálními znaky. Biologicky je vázáno na zrání tj. na věk. Za nejvýznamnější psychické znaky dospělosti lze považovat samostatnost, relativní svobodu vlastního rozhodování a chování, spojenou se zodpovědností ve vztahu k druhým lidem, se zodpovědností za svá rozhodnutí i činy. (Vágnerová, 2000, s. 301)

Tabulka 3 - Zastoupení respondentů dle vzdělání

relativní četnost [%]			
vzdělání	ženy	muži	celkem
základní	0	0	0
SOU	17,0	29,0	23,4
SŠ, SOŠ	55,7	42,0	48,4
VOŠ	5,7	2,0	3,7
VŠ	21,6	27,0	24,5

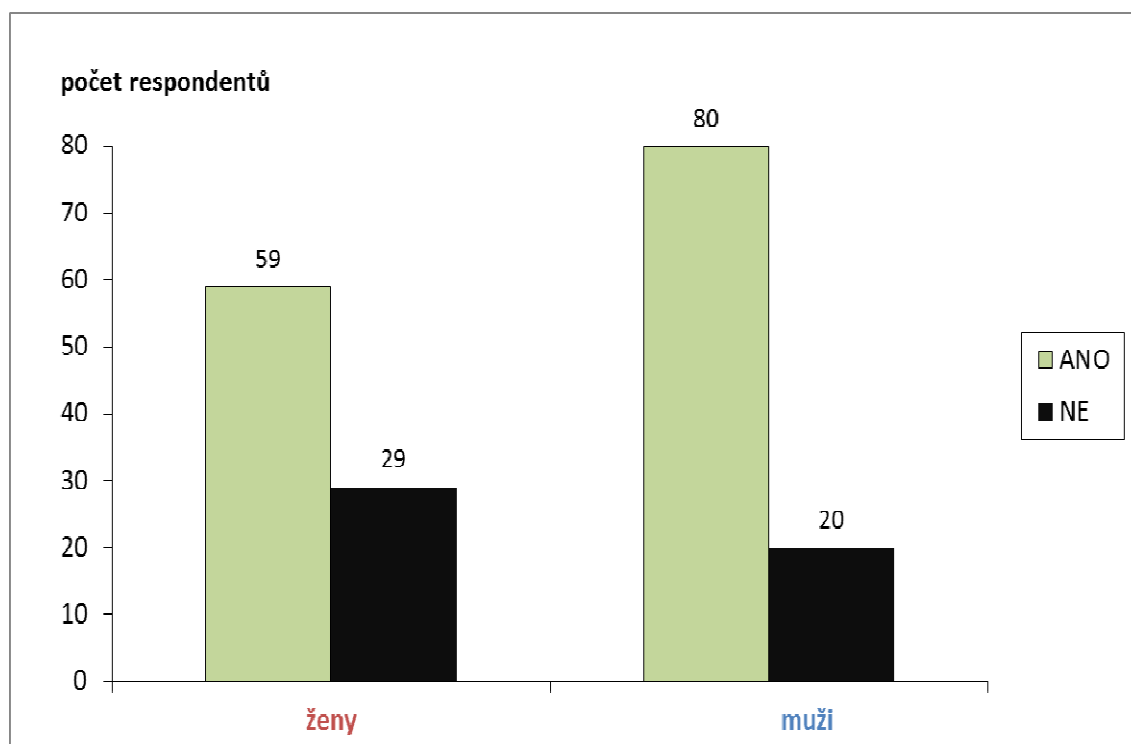

Obrázek 7 - Grafické vyhodnocení zastoupení respondentů dle vzdělání – absolutní četnost
 Jak je patrné z grafu, převážná většina dotazovaných respondentů je středoškolsky vzdělána.

OTÁZKA č. 1**Slyšel(a) jste někdy o nebezpečném pronásledování?**

Tabulka 4 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 1

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
ANO	67,0	80,0	73,9
NE	33,0	20,0	26,1

Obrázek 8 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 1 – absolutní četnost

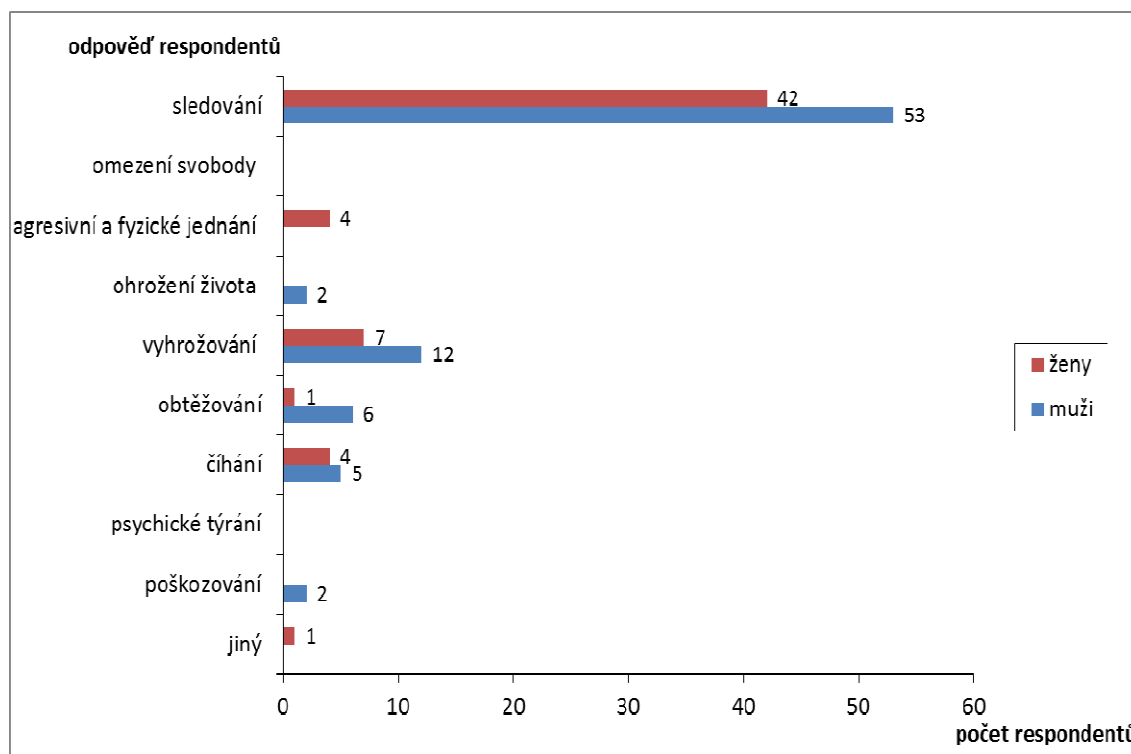
Z odpovědí respondentů je patrné, že valná většina dotazovaných již o nebezpečném pronásledování slyšela – celkem 73,9 %. Překvapivým zjištěním pro mě bylo, že o pojmu „nebezpečné pronásledování“ slyšelo více mužů (80,0 %), než žen (67,0 %), jelikož preventivní akce upozorňující na problematiku nebezpečného pronásledování, jsou primárně zaměřeny na informovanost žen. Dle výzkumů jsou totiž nebezpečným pronásledováním více ohroženy ženy než muži.

OTÁZKA č. 2

Pokud jste o nebezpečném pronásledování slyšel(a), jak byste nebezpečné pronásledování charakterizoval(a) – který pojem je dle Vás nebezpečnému pronásledování nejbližší? Odpovídejte, jen pokud je vaše odpověď na otázku č. 1 ANO.

Tabulka 5 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 2

odpověď	relativní četnost [%]		
	ženy	muži	celkem
sledování	71,2	66,3	68,3
omezení svobody	0	0	0
agresivní a fyzické jednání	6,8	0	2,9
ohrožení života	0	2,5	1,4
vyhrožování	11,9	15,0	13,7
obtěžování	1,7	7,5	5,0
číhání	6,8	6,3	6,5
psychické týrání	0	0	0
poškozování	0	2,5	1,4
jiný	1,7	0	0,7

Obrázek 9 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 2 – absolutní četnost

Respondenti, kteří o nebezpečném pronásledování již v minulosti slyšeli, jej ve většině případů charakterizovali jako „sledování“ – celkem 68,3 %.

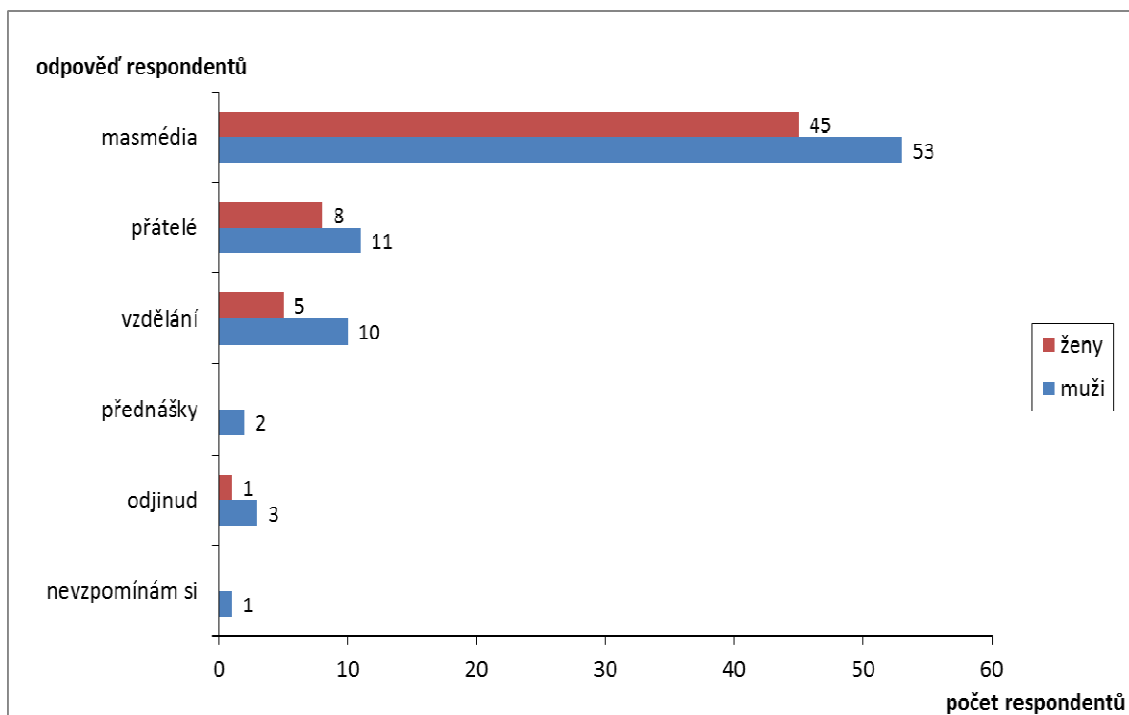
13,7 % respondentů si pod nebezpečným pronásledováním představuje „vyhrožování“. 6,5 % respondentů vnímá nebezpečné pronásledování jako „číhání“. Dle četnosti odpovědí respondentů jsou sestupně řazeny pojmy: „obtěžování“ (5,0 %), „agresivní a fyzické jednání“ (2,9 %), „ohrožení života“ a „poškození“ (1,4 %), „jiný pojem“ (0,7 %). Překvapující pro mě bylo, že žádný z respondentů nezvolil pojem „omezení svobody“ a „psychické týrání“.

OTÁZKA č. 3

Jakou formou jste o nebezpečném pronásledování slyšel(a)? Odpovídejte, jen pokud je vaše odpověď na otázku č. 1. ANO.

Tabulka 6 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 3

odpověď	relativní četnost [%]		
	ženy	muži	celkem
masmédia	76,3	66,3	70,5
přátelé	13,6	13,8	13,7
vzdělání	8,5	12,5	10,8
přednášky	0	2,5	1,4
odjinud	1,7	3,7	2,9
nevzpomínám si	0	1,3	0,7

Obrázek 10 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 3 – absolutní četnost

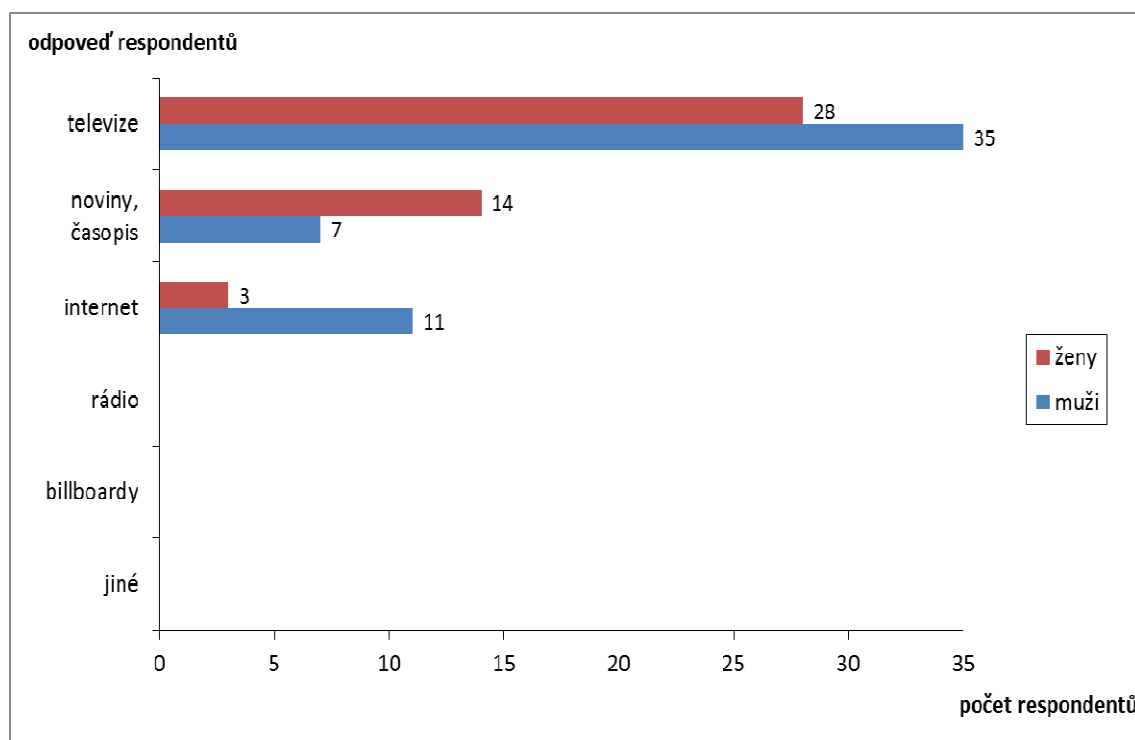
Převážná většina respondentů se o nebezpečném pronásledování dozvěděla prostřednictvím masmédií – celkem 70,5 %. Masová média mají totiž u široké veřejnosti velkou oblibu a jsou snadno dostupná. Zahrnují celou škálu sdělovacích prostředků, jako jsou noviny, časopisy, knihy, letáky, plakáty, počítačové sítě, rozhlas, televize, audio- a videokazety, film, výtvarné reprodukcce aj. 13,7 % respondentů bylo poprvé o nebezpečném pronásledování informováno od svých přátel. Někteří respondenti poprvé slyšeli o nebezpečném pronásledování také prostřednictvím vzdělávacích aktivit (10,8 %) a různých přednášek (1,4 %). 2,9 % respondentů zvolilo v dotazníku odpověď „odjinud“. Jeden respondent (0,7 %) si již nevzpomíná, jakou formou se o nebezpečném pronásledování dozvěděl.

OTÁZKA č. 4

Pokud jste byl(a) informován(a) o nebezpečném pronásledování z masmédií, uveďte prosím konkrétní typ. Odpovídejte, jen pokud jste v předešlé otázce č. 3 zvolili možnost masmédiá.

Tabulka 7 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 4

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
televize	62,2	66,0	64,3
noviny, časopis	31,1	13,2	21,4
internet	6,7	20,8	14,3
rádio	0	0	0
billboardy	0	0	0
jiné	0	0	0

Obrázek 11 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 4 – absolutní četnost

Nejvíce respondentů se poprvé o problematice nebezpečného pronásledování dozvědělo formou elektronických médií, a to konkrétně televizním vysíláním (64,3 %), z internetu

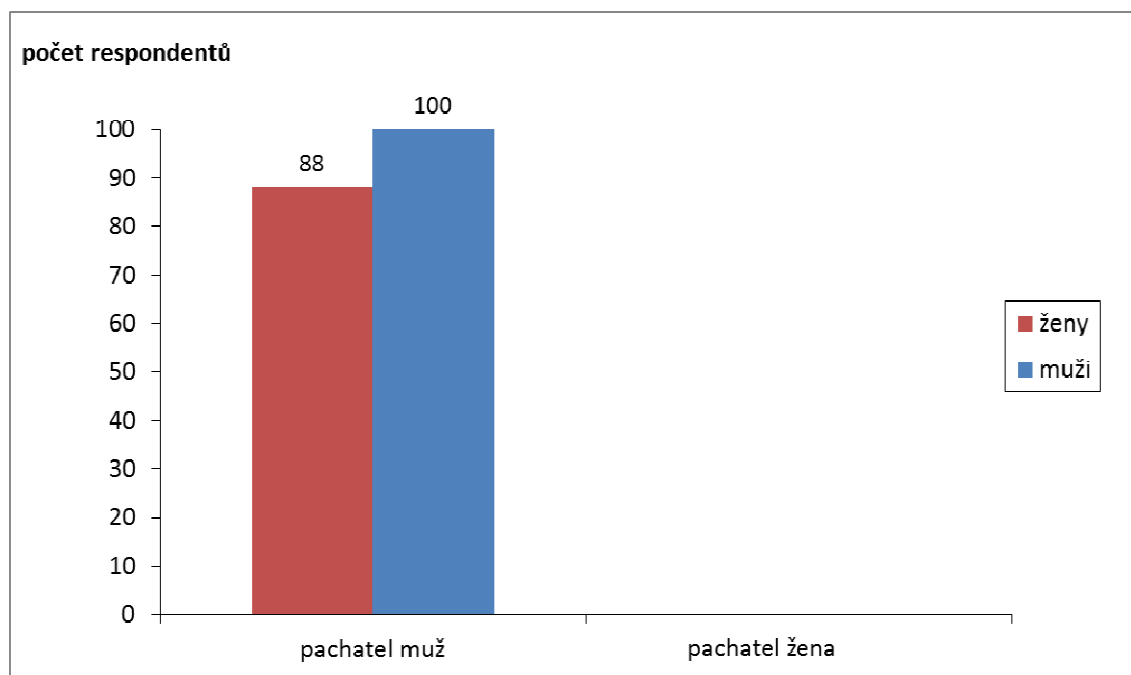
(14,3 %) a také prostřednictvím tisku - noviny, časopisy (21,4 %). Žádný z respondentů ne zvolil možnost „rádio“, „billboardy“, „jiné“.

OTÁZKA č. 5

Kdo je dle Vás nejčastěji pachatelem nebezpečného pronásledování?

Tabulka 8 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 5

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
pachatel muž	100,0	100,0	100,0
pachatelka žena	0	0	0

Obrázek 12 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 5 – absolutní četnost

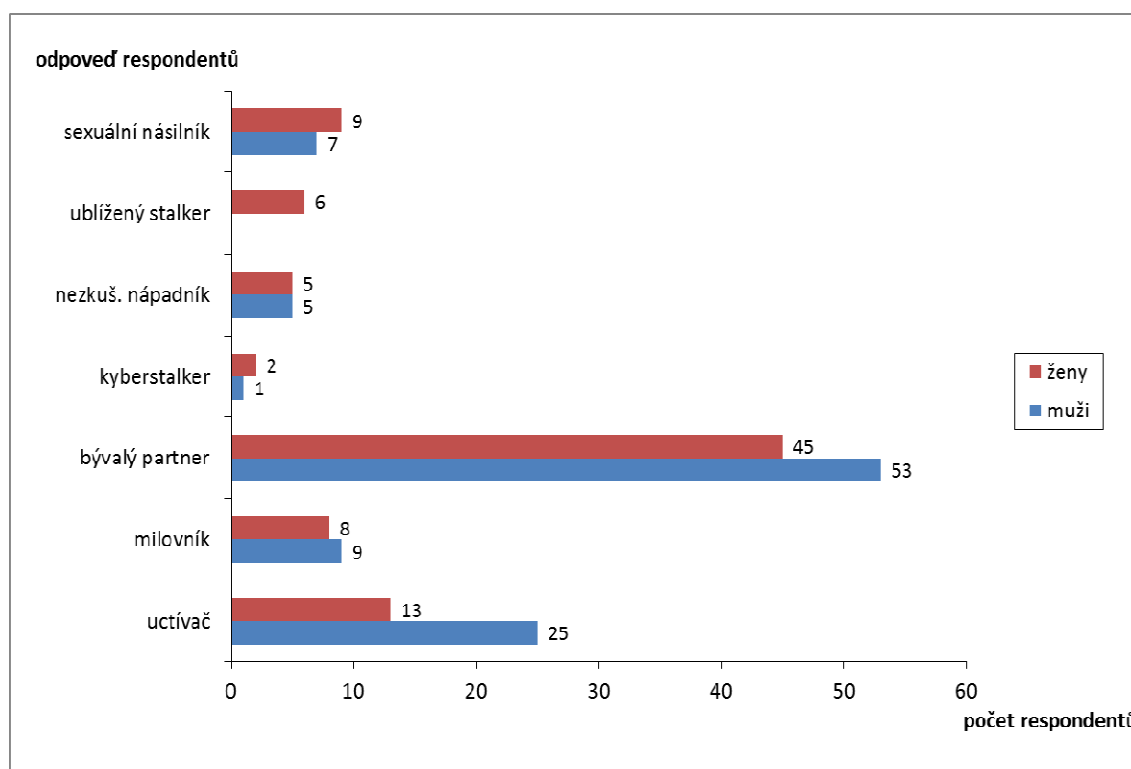
Všichni respondenti (ženy i muži) považují za nejčastějšího pachatele nebezpečného pronásledování osobu mužského pohlaví.

OTÁZKA č. 6

Do které kategorie byste pachatele nebezpečného pronásledování zařadil(a)?

Tabulka 9 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 6

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
sexuální násilník	10,2	7,0	8,5
ublížený stalker	6,8	0	3,2
nezkuš. nápadník	5,7	5,0	5,3
kyberstalker	2,3	1,0	1,6
bývalý partner	51,1	53,0	52,1
milovník	9,1	9,0	9,0
uctívač	14,8	25,0	20,2

Obrázek 13 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 6 – absolutní četnost

Cca polovina respondentů (52,1 %) se domnívá, že pachatelem nebezpečného pronásledování bývá nejčastěji bývalý partner oběti. Poměrně vysoké procento respondentů by pachatele nebezpečného pronásledování zařadila do kategorií „uctívač“ (20,2 %), „milovník“

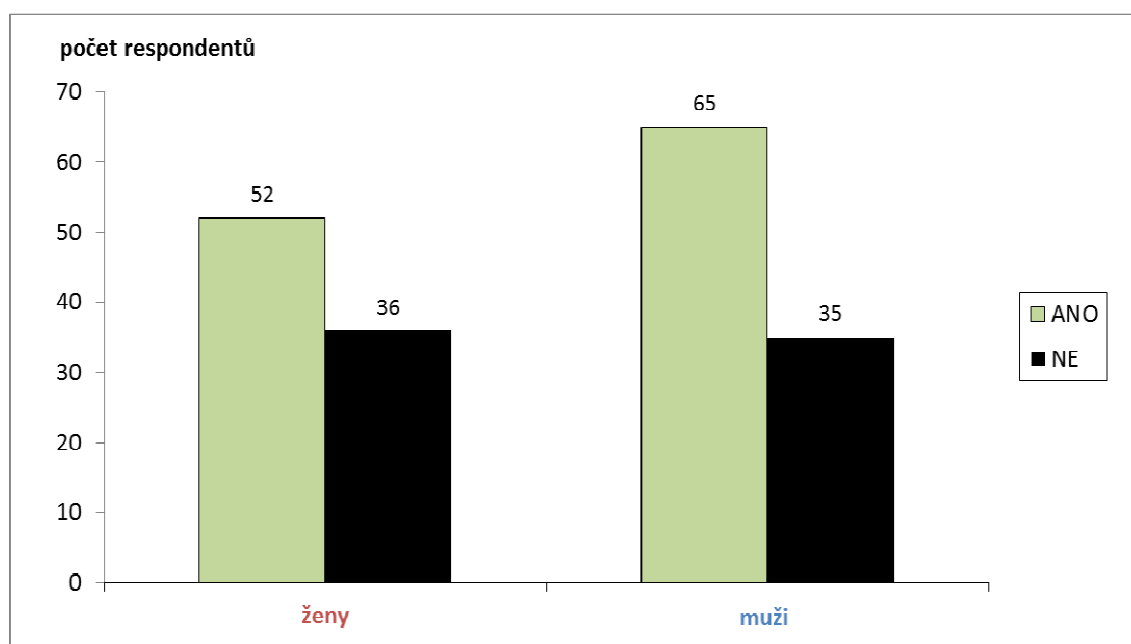
(9,0 %) a „sexuální násilník“ (8,5 %). Dále respondenti pro pachatele nebezpečného pronásledování volili kategorie „nezkušený nápadník“ (5,3 %), „ublížený stalker“ (3,2 %) a kyberstalker“ (1,6 %).

OTÁZKA č. 7

Víte, že existuje pomoc obětem nebezpečného pronásledování?

Tabulka 10 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 7

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
ANO	59,1	65,0	62,2
NE	41,0	35,0	37,8

Obrázek 14 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 7 – absolutní četnost

62,2 % respondentů je informováno o tom, že existuje pomoc obětem nebezpečného pronásledování. Zbýlých 37,8 % respondentů o možnostech pomoci obětem nebezpečného pronásledování doposud neslyšelo. Tyto výsledky vypovídají o tom, že mezi laickou veřej-

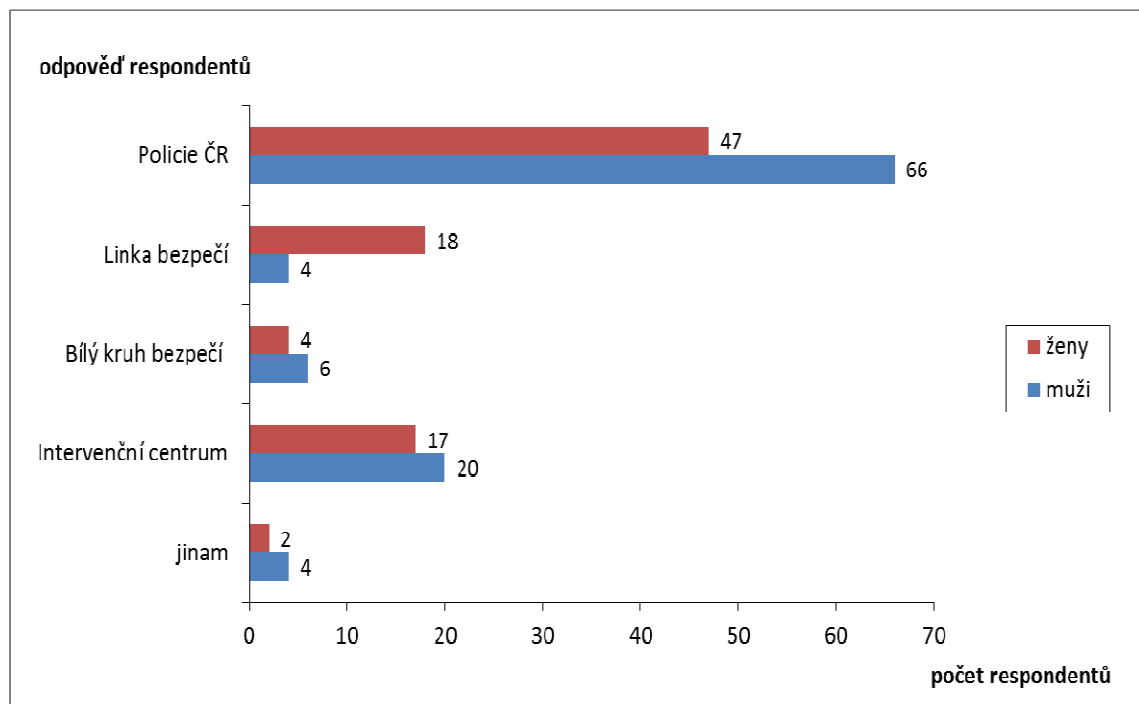
ností panuje poměrně nízká informovanost o existenci pomoci obětem nebezpečného pronásledování.

OTÁZKA č. 8

Kam byste poslal(a) oběť nebezpečného pronásledování pro pomoc?

Tabulka 11 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 8

odpověď	relativní četnost [%]		
	ženy	muži	celkem
Policie ČR	53,4	66,0	60,1
Linka bezpečí	20,5	4,0	11,7
Bílý kruh bezpečí	4,5	6,0	5,3
Intervenční centrum	19,3	20,0	19,7
jinam	2,3	4,0	3,2

Obrázek 15 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 8 – absolutní četnost

Více než polovina respondentů (60,1 %) by oběť nebezpečného pronásledování poslala pro pomoc na Policii ČR. Respondenti by oběti nebezpečného pronásledování doporučili

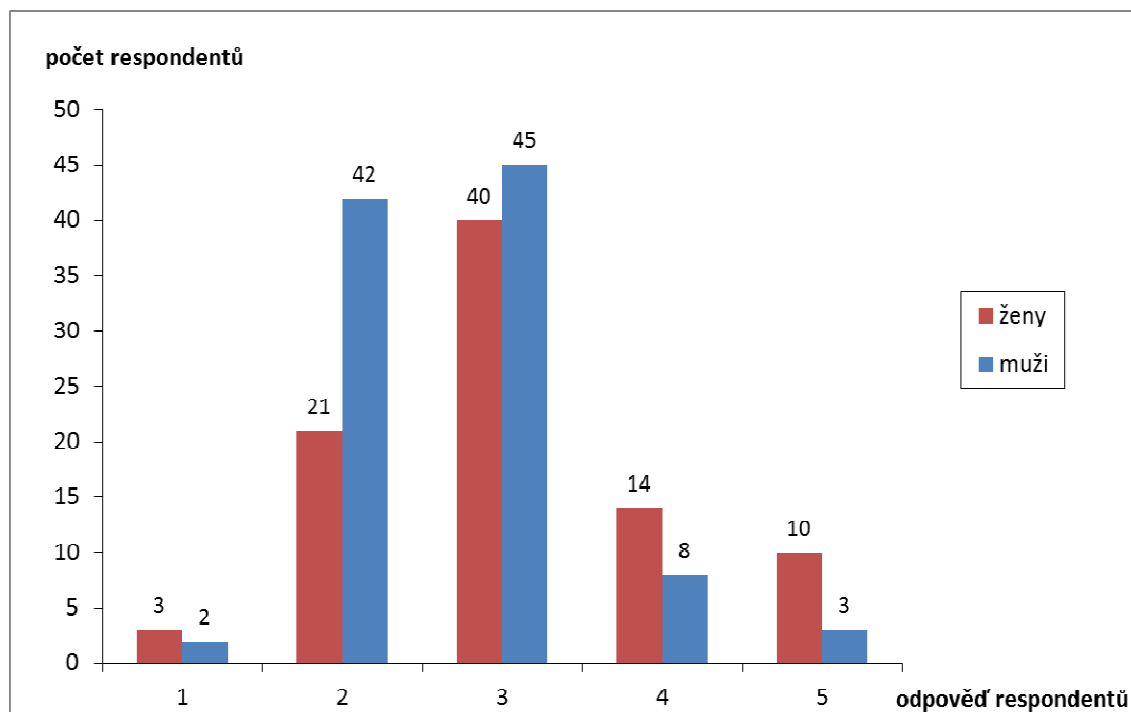
obrátit se na různé organizace, jako jsou Intervenční centrum (19,7 %), Linka bezpečí (11,7 %), Bílý kruh bezpečí (5,3 %). 3,2 % respondentů by pro oběť volilo jiné možnosti pomoci.

OTÁZKA č. 9

Myslíte si, že je veřejnost v ČR dostatečně informována o problému nebezpečného pronásledování? Ohodnoťte prosím známkou jako ve škole (1 - je informována výborně, 5 - je informována nedostatečně).

Tabulka 12 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 9

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
1	3,4	2,0	2,7
2	23,9	42,0	33,5
3	45,5	45,0	45,2
4	15,9	8,0	11,7
5	11,4	3,0	6,9

Obrázek 16 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 9 – absolutní četnost

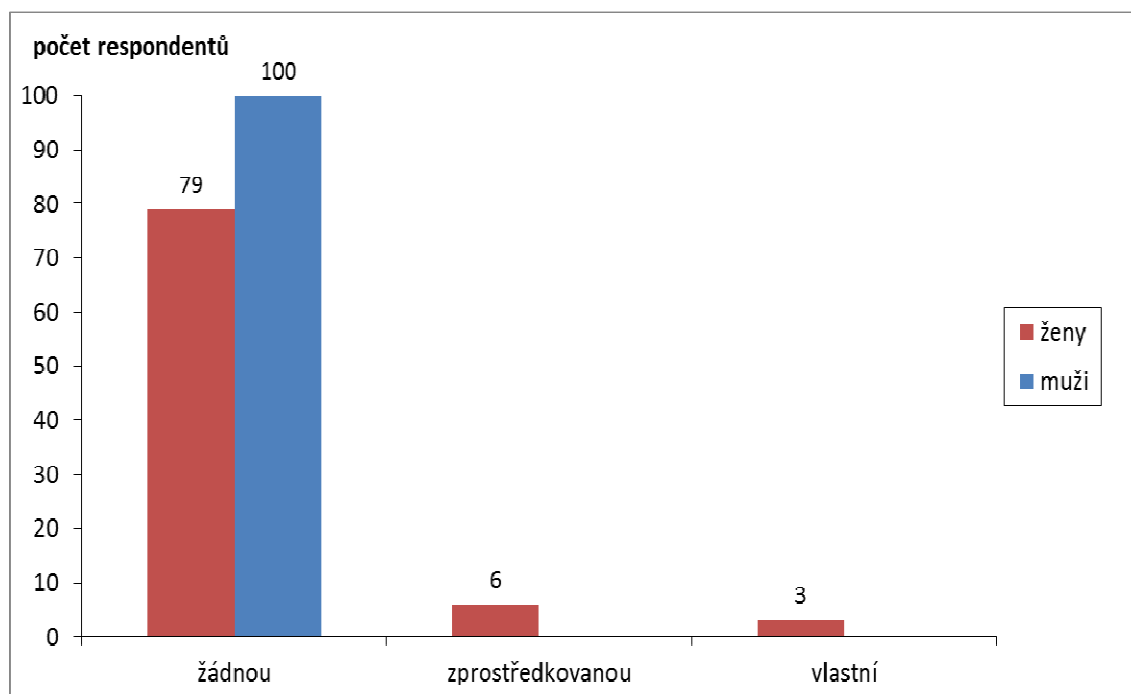
Většina respondentů (45,2 %) ohodnotila úroveň informovanosti veřejnosti o problému nebezpečného pronásledování subjektivně známkou 3, tedy jako dobrou. 33,5 % respondentů se domnívá, že úroveň informovanosti veřejnosti o této problematice je chvalitebná. Ostatní respondenti však subjektivně považují úroveň informovanosti společnosti ohledně nebezpečného pronásledování za dostatečnou (11,7 %) či nedostatečnou (6,9 %). Pouze 2,7 % respondentů považuje informovanost v této problematice za výbornou.

OTÁZKA č. 10

Jakou máte zkušenost s nebezpečným pronásledováním?

Tabulka 13 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 10

relativní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
žádnou	89,8	100,0	95,2
zprostředkovanou	6,8	0	3,2
vlastní	3,4	0	1,6

Obrázek 17 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 10 – absolutní četnost

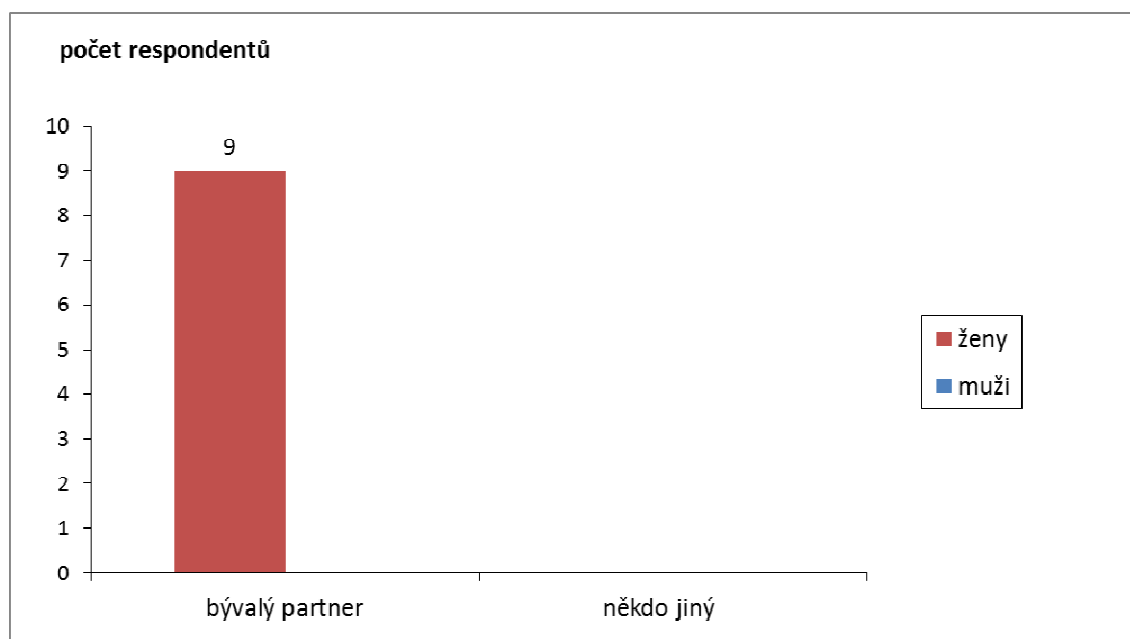
Celkem 95,2 % respondentů neměla doposud žádnou zkušenost s nebezpečným pronásledováním. Situace se liší u ženské a mužské populace. Na rozdíl od mužů, kteří uvedli, že se nesečkali s žádnou formou nebezpečného pronásledování, má 3,4 % dotazovaných žen vlastní zkušenost s nebezpečným pronásledováním a 6,8 % žen má s nebezpečným pronásledováním tzv. zprostředkovanou zkušenost. Pod pojmem „zprostředkovaná zkušenost“ se rozumí, že se dotazované svěřil s nebezpečným pronásledováním někdo z jejího blízkého okolí (rodinný příslušník, kamarádka, spolupracovník aj.).

OTÁZKA č. 11

Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 10 kladně (tzn. vybrali(a) jste odpověď: vlastní či zprostředkovanou) uveďte prosím, uveďte prosím, kdo byl stalkerem.

Tabulka 14 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 11

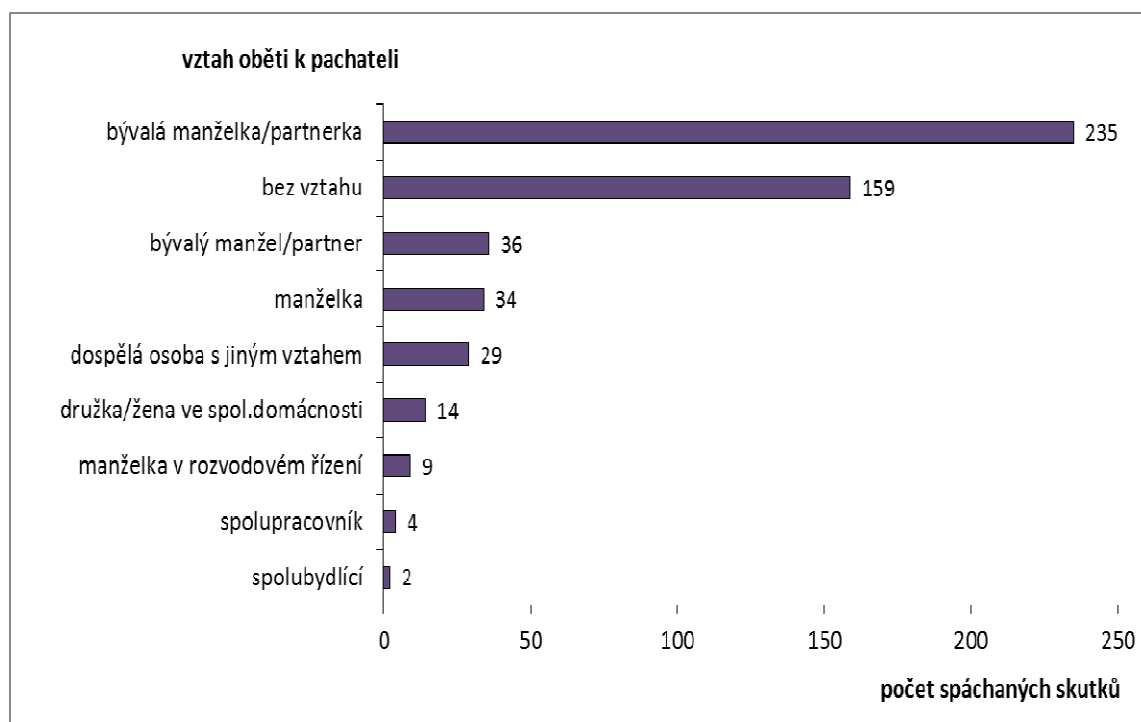
absolutní četnost [%]			
odpověď	ženy	muži	celkem
bývalý partner	100,0	0	100,0
někdo jiný	0	0	0

Obrázek 18 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 11 – absolutní četnost

Všechny respondentky, které měly vlastní či zprostředkovanou zkušenost s nebezpečným pronásledováním, uvedly, že stalkerem byl bývalý partner oběti.

Dle dostupných informací je ve většině případů nebezpečného pronásledování stalkerem právě bývalý partner oběti. Rovněž z šetřených případů bezpečného pronásledování v roce 2011 vyplývá, že se obětí stává nejčastěji bývalý partner.

Obrázek 19 - Vztah oběti k pachateli nebezpečného pronásledování v případech z roku 2011 (policie ČR, ©2012)

6.2 Shrnutí výsledků

73,9 % respondentů o nebezpečném pronásledování slyšelo a ve většině případů jej charakterizovali jako „sledování“ (68,3 %).

Převážná většina respondentů se o nebezpečném pronásledování dozvěděla prostřednictvím masmédií – 70,5 % (nejčastěji z televizního vysílání, z internetu, z denního tisku).

Všichni respondenti (ženy i muži) považují za nejčastějšího pachatele nebezpečného pronásledování osobu mužského pohlaví a cca polovina respondentů (52,1 %) se domnívá, že jím bývá nejčastěji bývalý partner oběti.

62,2 % respondentů je informováno o tom, že existuje pomoc obětem nebezpečného pronásledování. Více než polovina respondentů (60,1 %) by oběť nebezpečného pronásledování poslala pro pomoc na Policii ČR.

Nejvíce respondentů (45,2 %) ohodnotilo úroveň informovanosti veřejnosti o problému nebezpečného pronásledování subjektivně známkou 3, tedy jako dobrou.

Celkem 95,2 % respondentů nemělo doposud žádnou zkušenost s nebezpečným pronásledováním. Situace je však odlišná u ženské a mužské populace. Na rozdíl od mužů, kteří uvedli, že se nesečkali s žádnou formou nebezpečného pronásledování, má 1,6 % dotazovaných žen vlastní zkušenost s nebezpečným pronásledováním a 3,2 % žen má s nebezpečným pronásledováním tzv. zprostředkovanou zkušenost (stalkerem byl vždy bývalý partner oběti).

Vyhodnocení stanovených hypotéz:

Hypotéza č. 1 – Povědomí o nebezpečném pronásledování není závislé na pohlaví respondentů.

Formulace alternativní a nulové hypotézy:

HA: Povědomí o nebezpečném pronásledování je závislé na pohlaví respondentů.

zjištěné četnosti kombinací	pohlaví		celkem
	ženy	muži	
mají povědomí	59	80	139
nemají povědomí	29	20	49
celkem	88	100	188

Ho: Povědomí o nebezpečném pronásledování není závislé na pohlaví respondentů.

odhadnuté četnosti kombinací	pohlaví		celkem
	ženy	muži	
mají povědomí	65,06	73,94	139
nemají povědomí	22,94	26,06	49
celkem	88	100	188

Výpočet odhadnutých četností kombinací:

$$[(59 + 29) \cdot (59 + 80)] / 188 = 65,06$$

$$[(80 + 20) \cdot (80 + 59)] / 188 = 73,94$$

$$[(29 + 59) \cdot (29 + 20)] / 188 = 22,94$$

$$[(20 + 29) \cdot (20 + 80)] / 188 = 26,06$$

Pro testovou statistiku χ^2 u čtyřpolní tabulky platí:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^2 \sum_{j=1}^2 \frac{(n_{ij} - m_{ij})^2}{m_{ij}}$$

$$\chi^2 = [(59 - 65,06)^2 / 65,06] + [(80 - 73,94)^2 / 73,94] + [(29 - 22,94)^2 / 22,94] +$$

$$[(20 - 26,06)^2 / 26,06] = \underline{4,07}$$

tabulkový kvantil χ^2 pro 1 stupeň volnosti při $\alpha (0,05) = 3,84$

hodnota testového kritéria χ^2 **4,07 > 3,84**, tudíž s 5 % možností omylu lze tvrdit: povědomí o nebezpečném pronásledování je závislé na pohlaví respondentů.

Stanovená hypotéza **H1**, že povědomí o nebezpečném pronásledování není závislé na pohlaví respondentů, **je zamítnuta**.

Hypotéza č. 2 – Zkušenosti s nebezpečným pronásledováním jsou závislé na pohlaví respondentů.

Pro potvrzení nebo vyvrácení hypotézy H2 je použit stejný početní postup jako u hypotézy H1.

Formulace alternativní a nulové hypotézy:

H_A: Zkušenosti s nebezpečným pronásledováním jsou závislé na pohlaví respondentů.

zjištěné četnosti kombinací	pohlaví		celkem
	ženy	muži	
mají zkušenosti	9	100	109
nemají zkušenosti	79	0	79
celkem	88	100	188

Ho: Zkušenosti s nebezpečným pronásledováním nejsou závislé na pohlaví respondentů.

odhadnuté četnosti kombinací	pohlaví		celkem
	ženy	muži	
mají zkušenosti	51,02	57,98	109
nemají zkušenosti	36,98	42,02	79
celkem	88	100	188

$$\chi^2 = \underline{154,84}$$

tabulkový kvantil χ^2 pro 1 stupeň volnosti při $\alpha (0,05) = 3,84$

hodnota testového kritéria χ^2 **154,84** > **3,84**, tudíž s 5 % možností omylu lze tvrdit: zkušenosti s nebezpečným pronásledováním jsou závislé na pohlaví respondentů.

Stanovená hypotéza **H2**, že zkušenosti s nebezpečným pronásledováním jsou závislé na pohlaví respondentů, **je potvrzena**.

6.3 Doporučení pro praxi

Dle provedeného výzkumu ohodnotila většina respondentů úroveň informovanosti veřejnosti o problému nebezpečného pronásledování subjektivně známkou 3, tedy jako dobrou. 6,9 % respondentů však považuje úroveň informovanosti společnosti ohledně nebezpečného pronásledování za nedostatečnou. Je proto nutné tuto problematiku co nejvíce medializovat, poskytnout veřejnosti potřebné informace. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že převážná většina respondentů se o nebezpečném pronásledování dozvěděla prostřednictvím masmédií, a to nejčastěji z televizního vysílání. Proto bych doporučil rozšířit nabídku televizních programů o dokumenty či diskuzní pořady, které by se věnovaly problematice nebezpečného pronásledování. Za překvapivé zjištění považuji to, že žádný respondent nebyl s pojmem nebezpečného pronásledování seznámen z rádiového vysílání. Jelikož téměř každý z nás poslouchá denně rádio, bylo by na místě, aby informace o nebezpečném sledování zazněly také v diskuzních pořadech rádií.

Alarmujícím zjištěním je to, že 37,8 % respondentů doposud neslyšelo o možnostech pomoci obětem nebezpečného pronásledování. Po zhlédnutí několika televizních dokumentů k tématu „nebezpečného pronásledování“ jsem nabyl dojmu, že pomoc pro oběti nebezpečného pronásledování téměř neexistuje. Státní orgány ani Policie ČR ve věci nekonaly, zabývaly se druhotnými problémy, což mělo pro oběť často tragický dopad. Proto bych

apeloval na tvůrce dokumentárních filmových a televizních snímků, aby pozornost veřejnosti zaujali nejen příběhem, ale aby se v dokumentech objevily také důležité informace o tom, kde může oběť vyhledat odbornou pomoc a jak nebezpečnému pronásledování předcházet.

§ 354 Trestního zákoníku je nazván nebezpečné pronásledování, oficiální důvodová zpráva, která je nezávazná část návrhu zákona a má sloužit jak k odůvodnění jeho jednotlivých ustanovení, tak k vysvětlení jeho celkového účelu, běžně využívá názvy stalking a stalker, stejné názvosloví pak bylo užíváno i při jednání Senátu a jeho výboru. Obdobná terminologie pak byla používána i v mediálních zprávách informujících o připravované novele trestního zákoníku. Nabízí se tedy otázka, zda by zákonodárce v budoucnu neměl zvážit použití názvu stalking přímo v Trestním zákoníku, neboť se již nyní jedná o termín užívaný běžněji než oficiální název.

ZÁVĚR

Nebezpečné pronásledování je nevhodné chování, projevující se zejména opakovaným fyzickým sledováním, nechtěnými kontakty (dopisy, e-maily aj.), dlouhodobým sledováním aktivit určité osoby a sbíráním informací o ní, případně nemístným oslovováním jejích příbuzných, přátel atd. Takový zájem cílenou osobu obtěžuje, narušuje její soukromí a vzbuzuje u ní strach; někdy ústí až v trestní stíhání pronásledovatele. Stalker ztrácí kontrolu sám nad sebou, je až patologicky posedlý zájmem o osobu, kterou pronásleduje, často je veřejně známá, nebo jemu blízká, např. bývalý partner. V tu chvíli si většinou ani neuvědomuje, že taková podoba zájmu či lásky může lehce přerůst v tragédii.

Tato forma násilí je pro stalkera značně usnadněna, pokud má oběť nízké sebevědomí a není neschopna „postavit se na vlastní nohy“, popř. je závislá na někom či na něčem. Dále se zde zásadně promítá nedostatečná informativnost o problematice nebezpečného pronásledování, s čímž souvisí také přehled a znalosti práva každé osoby na vlastní soukromí a nerušené mezilidské soužití, včetně ochrany tělesné a duševní integrity a osobní svobody.

Pokud se osoba stane obětí nebezpečného pronásledování, měla by pachateli dát jasně najevo, že o jeho projevy nemá zájem. Při podezření na nebezpečné pronásledování je nutné, aby oběti tohoto přečinu již od začátku uschovávaly všechny získané důkazy a projevy obtěžování (e-mailová komunikace, stažené výpisy volání, obdržené nežádané dárky apod.), nestyděly se a o svém problému hovořily v nejbližším okolí, je velmi důležité, aby se obrátily na příslušné proškolené a fundované odborníky (intervenční centrum, poradna pro oběti trestných činů, právník) a kontaktovaly Policii ČR, neboť je schopna vyhodnotit stupeň nebezpečnosti pronásledování, má prostředky a možnosti, jak oběť nebezpečného pronásledování ochránit. Je nutné, aby se informace o problematice nebezpečného pronásledování vstoupily do obecného povědomí širší veřejnosti, aby bylo možné v co největší míře předcházet všem nástrahám, které jsou s nebezpečným pronásledováním spojeny či eliminovat jeho nežádoucí dopady ať už na jednotlivce či společnost, neboť všechny formy nebezpečného pronásledování jsou nepředvídatelné a měly by být považovány za nebezpečné!

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Allen, Sylvia Walby and Jonathan, 2004. *Domestic violence, sexual assault and stalking findings from the British Crime Survey*. London: Home Office Research, Development and Statistics Directorate. ISBN 18-447-3177-4
- [2] Anděl, Jiří, 2007. *Základy matematické statistiky. 2.*, Praha: Matfyzpress. ISBN 978-80-7378-001-2.
- [3] Bates, Lyn, 2001. *Safety for stalking victims: how to save your privacy, your sanity, and your life*. San Jose, Calif: Writer's Showcase. ISBN 978-059-5181-605.
- [4] Bocij, Paul, 2004. *Cyberstalking: harassment in the Internet age and how to protect your family*. Westport, Conn.: Praeger. ISBN 02-759-8118-5.
- [5] Boon, Julian; Sheridan, Lorraine, 2002. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.
- [6] Buskotte, Andrea, 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1786-6.
- [7] Čech, Ondřej, 2011. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia. ISBN 978-80-904854-0-2.
- [8] Čírtková, Ludmila, 2004. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 80-864-7386-4.
- [9] Čírtková, Ludmila, 2008. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2207-8.
- [10] Čírtková, Ludmila, 2004. *Policejní psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8931-3.
- [11] Čírtková, Ludmila, 1998. *Kriminální psychologie: jak studovat zločin*. Praha: Eurounion. ISBN 80-858-5870-3.
- [12] Frielingsdorf, Karl, 2000. *Agrese vytváří vztahy: jak se z destruktivních sil mohou stát síly prospěšné životu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-719-2502-0.

- [13] Gavora, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-859-3179-6.
- [14] Gřivna, Tomáš, 2010. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-807-3575-090.
- [15] Huňková, Markéta; Voňková, Jiřina, 2004. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR. ISBN 80-239-6230-2.
- [16] Chráska, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [17] Jandourek, Jan, 2011. *Sociologie zločinu: proč lidé vraždí a jezdí načerno*. Praha: Portál. ISBN 978-802-6200-260.
- [18] Koukolík, František, 2001. *Život s deprivanty*. Praha: Galén. ISBN 80-726-2088-6.
- [19] Mullen, Paul E.; Pathé, Michele; Purcell, Rosemary, 2009. *Stalkers and their victims*. New York: Cambridge University Press. ISBN 05-217-3241-7.
- [20] Novák, Tomáš, 2010. *Sám sobě psychologem*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4729-565.
- [21] Řezáč, Jaroslav, 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, ISBN 80-859-3148-6
- [22] Spurný, Joža, 1996. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion. ISBN 80-858-5830-4.
- [23] Šámal, Pavel, 2010. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck. ISBN 97880740017892.
- [24] Tomášek, Jan, 2010. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4729-824.
- [25] U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE, 2002. *Creating an Effective Stalking Protocol*. Washington, D.C.

- [26] Vágnerová, Marie, 2000. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8308-0.
- [27] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [28] Zvárová, J., 2002. *Základy statistiky pro biomedicínské obory*. Praha: Karolinum. ISBN 80-718-4786-0.

Internetové odkazy:

- [29] *Bílý kruh bezpečí*, 2009. [online] 21.4.2009 [cit. 2013-02-17] Dostupné z: <http://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>
- [30] *Domácí násilí*, 2010. [online] 19.10.2010 [cit. 2013-02-17] Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=159/
- [31] *Dotazník-online*, 2007. [online] [cit. 2013-03-20] Dostupné z: <http://www.dotaznik-online.cz/>
- [32] Hánová, Marie, 2010. *Absolutní a relativní četnosti hodnoty statistického znaku* [online] 2.1.2010 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://www.gymkl.cz/web/priloha.php?id_priloha=7645
- [33] Kohoutek, Rudolf, 2010. *Dotazník jako průzkumná metoda* [online] 10.2.2012 [cit. 2013-02-17] Dostupné z: <http://www.rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda/>
- [34] Navrátilová, Monika, 2012. *Stalking: Pomoc, někdo mě pronásleduje* [online] 1.10.2012 [cit. 2012-12-08] Dostupné z: <http://www.zapnimozek.cz/stalking-pomoc-nekdo-me-pronasleduje/>
- [35] *Policie*, 2010. [online] [cit. 2013-03-24] Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-krajske-reditelstvi-policie-zlinskeho-kraje-528738.aspx/>
- [36] *Stop stalking*. [online] [cit. 2013-02-17] Dostupné z: <http://www.stopstalking.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
o. s.	občanské sdružení
PČR	Policie České republiky
popř.	popřípadě
např.	například
s.	strana
SOŠ	střední odborná škola
SOU	střední odborné učiliště
SMS	krátká textová zpráva
SŠ	střední škola
Tr.z.	Trestní zákoník
Tr. ř.	Trestní řád
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
zn.	značka

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Logo občanského sdružení Bílý kruh bezpečí (bkb, ©2009).....	24
Obrázek 2 - Logo občanského sdružení Stop stalking (stopstalking, ©2012).....	24
Obrázek 3 - Logo občanského sdružení Asociace pracovníků intervenčních center (domacinasili, ©2010).....	25
Obrázek 4 - Logo občanského sdružení Linka bezpečí (linkabezpeci, ©2010).....	26
Obrázek 5 - Počet případů nebezpečného pronásledování v letech 2011 a 2010 (policie, ©2010)	36
Obrázek 6 - Grafické vyhodnocení zastoupení respondentů dle pohlaví a věku – absolutní četnost.....	47
Obrázek 7 - Grafické vyhodnocení zastoupení respondentů dle vzdělání – absolutní četnost.....	48
Obrázek 8 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 1 – absolutní četnost.....	49
Obrázek 9 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 2 – absolutní četnost.....	50
Obrázek 10 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 3 – absolutní četnost.....	52
Obrázek 11 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 4 – absolutní četnost.....	53
Obrázek 12 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 5 – absolutní četnost.....	54
Obrázek 13 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 6 – absolutní četnost.....	55
Obrázek 14 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 7 – absolutní četnost.....	56
Obrázek 15 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 8 – absolutní četnost.....	57
Obrázek 16 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 9 – absolutní četnost.....	58
Obrázek 17 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 10 – absolutní četnost.....	59

Obrázek 18 - Grafické vyhodnocení odpovědí respondentů na otázku č. 11 – absolutní četnost	60
Obrázek 19 - Vztah oběti k pachateli nebezpečného pronásledování v případech z roku 2011 (policie ČR, ©2012).....	61

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1- Rozhodnutí ve věci v případech v roce 2010 a 2011.....	37
Tabulka 2 - Zastoupení respondentů dle pohlaví a věku	47
Tabulka 3 - Zastoupení respondentů dle vzdělání	48
Tabulka 4 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 1	49
Tabulka 5 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 2	50
Tabulka 6 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 3	51
Tabulka 7 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 4	53
Tabulka 8 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 5	54
Tabulka 9 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 6	55
Tabulka 10 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 7	56
Tabulka 11 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 8	57
Tabulka 12 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 9	58
Tabulka 13 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 10	59
Tabulka 14 - Relativní četnost odpovědí respondentů na otázku č. 11	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vzor dotazníku

Příloha P II: Poskytované informační letáky pro veřejnost

PŘÍLOHA P I: VZOR DOTAZNÍKU

Vážené respondentky, vážení respondenti.

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad pro praktickou část mé diplomové práce na téma „Sociálně-pedagogické a právní aspekty nebezpečného pronásledování“.

Cílem dotazníkového šetření je zjistit, jak je laická veřejnost ve Zlínském kraji informována o problematice nebezpečného pronásledování a zda má zkušenosti s nebezpečným pronásledováním.

Dovoluji si Vás požádat o co nejpřesnější a pravdivé zodpovězení otázek dotazníkového šetření. Účast ve výzkumu je anonymní a dobrovolná.

Vybranou odpověď prosím podtrhněte nebo barevně označte.

Přibližná délka pro vyplnění dotazníku je cca 5 – 10 minut.

Děkuji Vám za čas, který budete vyplňování dotazníku věnovat.

➤ **Jakého jste pohlaví?**

a) **muž**

b) **žena**

➤ **Kolik Vám je let?**

➤ **Jaké je Vaše nevyšší dosažené vzdělání?**

a) **základní**

b) **SOU**

c) **SŠ, SOŠ**

d) **VOŠ**

e) **VŠ**

Dále následuje 11 otázek týkajících se problematiky nebezpečného pronásledování:

1) Slyšel(a) jste někdy o nebezpečném pronásledování?

a) ano

b) ne

2) Pokud jste o nebezpečném pronásledování slyšel(a), jak byste nebezpečné pronásledování charakterizoval(a) – který pojem je dle Vás nebezpečnému pronásledování nejbližší? Odpovídejte, jen pokud je vaše odpověď na otázku č. 1 ANO.

a) sledování

b) omezení svobody

c) agresivní a fyzické jednání

d) ohrožení života

e) vyhrožování

f) obtěžování

g) číhání

h) psychické týrání

i) poškozování

j) jiný

3) Jakou formou jste o nebezpečném pronásledování slyšel(a)? Odpovídejte, jen pokud je vaše odpověď na otázku č. 1 ANO.

a) masmédia

b) přátelé

c) vzdělání

d) přednášky

e) odjinud

f) nevzpomínám si

4) Pokud jste byl(a) informován(a) o nebezpečném pronásledování z masmédií, uveďte prosím konkrétní typ. Odpovídejte, jen pokud jste v předešlé otázce č. 3 zvolili možnost masmédiá.

a) televize

b) noviny, časopisy

c) internet

d) rádio

e) billboardy

f) jiné

5) Kdo je dle Vás nejčastěji pachatelem nebezpečného pronásledování?

a) pachatel muž

b) pachatel žena

6) Do které kategorie byste pachatele nebezpečného pronásledování zařadil(a)?

a) uctívač

b) milovník

c) bývalý partner

d) kyberstalker

e) nezkušený nápadník

f) ublížený stalker

g) sexuální násilník

7) Víte, že existuje pomoc obětem nebezpečného pronásledování?

a) ano

b) ne

8) Kam byste poslal(a) oběť nebezpečného pronásledování pro pomoc?

a) Police ČR

b) Linka bezpečí

c) Bílý kruh bezpečí

d) Intervenční centrum

e) jinam

9) Myslíte si, že je veřejnost v ČR dostatečně informována o problému nebezpečného pronásledování? Ohodnoťte prosím známkou jako ve škole (1-je informována výborně, 5- je informována nedostatečně).

a) 1

b) 2

c) 3

d) 4

e) 5

10) Jakou máte zkušenost s nebezpečným pronásledováním?

a) žádnou

b) zprostředkovanou

c) vlastní

11) Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 10 kladně (tzn. vybral(a) jste odpověď: vlastní či zprostředkovanou) uveďte prosím, kdo byl stalkerem.

a) bývalý partner

b) někdo jiný

Děkuji Vám za spolupráci.

Vyplněné dotazníky mně prosím odevzdávejte osobně či zasílejte na e-mail shrdina@centrum.cz. V případě nejasností či dalších dotazů mě neváhejte kontaktovat na telefonním čísle 605 707 288.

Výsledky dotazníkového šetření budou zveřejněny v praktické části mé diplomové práce „Sociálně-pedagogické a právní aspekty nebezpečného pronásledování“, v případě zájmu, Vás mohu o výsledcích výzkumu informovat také osobně.

PŘÍLOHA P II: POSKYTOVANÉ INFORMAČNÍ LETÁKY PRO VEŘEJNOST

www.e-bezpeci.cz

**CYBER GROOMING
CYBER STALKING
CYBER BULLYING
HOAX SPAM**

bezpečí

Portál E-Bezpečí je realizován v rámci projektu
Prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených
s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy.

Kontakty

Policie ČR	158
Záchraná služba	155
DONA linka (nonstop)	251 511 313
Centrum krizové intervence, Praha (nonstop)	284 016 666
ROSA (v pracovní dny)	241 432 466, 602 246 102
ACORUS, o. s. – psychosociální centrum (nonstop)	283 892 772
Pražská linka důvěry (nonstop)	222 580 697

Vydalo Policejní prezidium České republiky, Ředitelství služby pořádkové policie, 2010.

Pouze pro potřebu Policie ČR

Pouze pro potřebu Policie ČR

telefon. 577 018 265 pevná linka IC
**774 680 158 pouze pro potřebu Policie ČR
– nepředávat klientům!!!**
774 405 682

fax: 577 018 265

e-mail. ic.zlin@seznam.cz

INTERVENČNÍ CENTRUM

Zlínského kraje
U Náhonu 5208
760 01 Zlín

www.poradnazlin.cz

INTERVENČNÍ CENTRA V JEDNOTLIVÝCH KRAJSKÝCH MĚSTECH

Brno	541 213 732	www.donacentrum.cz
Č. Budějovice	386 323 016	www.charitacb.cz
Haviřov	596 611 238	www.slezskadiakonie.cz
Hradec Králové	495 530 033	www.hk.caritas.cz/ochhk
Jihlava	567 215 532	www.psychocentrum.cz
Liberec	482 311 632	www.csslk.cz
Ostrava	597 489 207	www.bkb.cz
Olomouc	585 754 736	www.ssp-ol.cz
Pardubice	466 260 528	www.skp-centrum.cz
Plzeň	777 167 004	www.charita.cz/plzen
Praha	281 861 580	www.mcsspaha.cz
Rakovník	313 502 588	www.ic-rakovnik.cz
Sokolov	352 661 418	intervencni@centrum.cz
Ústí nad Labem	475 511 811	www.volny.cz/spirala.cki
Zlín	577 018 265	www.poradnazlin.cz

* * *

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

DŮLEŽITÁ TELEFONNÍ ČÍSLA

Nepřetržitý provoz

LÉKAŘSKÁ POMOC **155**
POLICIE **158**

ACORUS – azylový dům s utajenou adresou
02 – 8389 2772
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, pomoc obětem trestných činů
02 – 5731 7110
CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE
02 – 8401 6666
DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM
02 – 4148 4149
DONA
02 – 5151 1313
LINKA BEZPEČÍ dětí a mládeže
0800 155555
RIAPS, linka důvěry a krizové centrum
02 – 697 0 697
SENIOR TELEFON – humanitární služby pro seniory
02 – 2222 1771

Omezený provoz:

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ – poradna Brno
05 – 4124 8122
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ – poradna Olomouc
068 – 5416 533
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ – poradna Ostrava
069 – 6115 822
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ – poradna Pardubice
040 – 6265 264
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ – poradna Plzeň
019 – 7184 174
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ – poradna Praha
02 – 5731 7100
ELEKTRA, pomoc ženám zneužitým v dětství
02 – 8387 2085
LA STRADA, prevence obchodu se ženami
02 – 2271 7171
LINKA PRÁVNÍ PORADNY PRO ŽENY
02 – 2491 0744
ROSA – centrum pro oběti domácího násilí
02 – 4143 2466

 linka pomoci obětem
domácího násilí
02 51 51 13 13

Co je to kyberšikana?

Kyberšikana je šikanování jiné osoby (ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.) s využitím internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií.

Jaké projevy označujeme termínem kyberšikana?

1. Zaslání urážlivých, zastražujících, zesměšňujících nebo jinak ztrapňujících zpráv či pomluv (e-mail, SMS, chat, ICQ, Skype).
2. Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu.
3. Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují konkrétní osobu (blogy a jiné www stránky).
4. Zneužívání cizího účtu (e-mailového, diskuzního apod.).
5. Vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu.
6. Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.
7. A další.

Případy kyberšikany

Oběť: Ghyslain Raza (14 let, Kanada)

Ghyslain natočil sám sebe při předvádění bojové scény z Hvězdných válek. Spolužáci mu nahrávku ukradli a pro pobavení ostatních ji zveřejnili na internetu. Nahrávka obletěla celý svět, byla mnohokrát upravována, vzniklo množství webů a blogů, na kterých byl chlapec zesměšňován, byl parodován dokonce v seriálech (např. South Park).

Důsledky: Ghyslain se psychicky zhroutil a musel se dlouhodobě léčit.

Oběť: Patrick Ryan Halligan (13 let, USA)

Patrick byl obětí fyzické šikany. Aby se mohl svým útočníkům bránit, začal chodit na kickbox. Snažil se útočníkům postavit, ale prohrál. Za jeho „drzost“ se mu chtěli pomstít. Využili k tomu dívku, která pak na internetu předstírala, že má o Patricka zájem. Jejím úkolem bylo získat o Patrickovi co nejvíc osobních informací.

Ty poté zveřejnila na školním webu a označila Patricka za gaye.

Důsledky: Patrick se oběsil.

Oběť: Anna Halman (14 let, Polsko)

Pět spolužáků podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně (strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují). Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali jí, že nahrávku zveřejní na internetu, což také později udělali.

Důsledky: Anna spáchala sebevraždu.

Oběť: Megan Meier (13 let, USA)

Megan prožívala několik týdnů virtuální lásku s chlapcem, se kterým se seznámila na internetu. Pak jí chlapec začal psát zprávy plné nenávisti, jak je odporná a jak by byl svět bez ní lepší.

Důsledky: Megan se oběsila.

Při vyšetřování se zjistilo, že za chlapce se vydávala 50letá matka Meganiny bývalé kamarádky, a tímto způsobem se jí chtěla pomstít za to, že už nechce kamarádit s její dcerou.

Co je stalking a kyberstalking?

Kyberstalking [kyberstókin] je zneužívání internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií ke stalkingu, což je opakovaně stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu. Stalker (pronásledovatel) svou oběť například bombarduje telefonáty, SMS zprávami, e-maily, popř. zprávami zasílanými pomocí ICQ, Skypu nebo chatu, posílá jí „dárky“, které oběť nechce atd. Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou bývalí partneři, osoby, jež neopětují city stalkera, celebrity, politici apod.

Jaké projevy označujeme termínem stalking?

1. Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním vzkazů na ICQ, VoIP (např. Skype), v chatu, zasíláním různých zásilek s dárky apod.
2. Demonstrování moci a síly stalkera (výhrůžky).
3. Ničení majetku oběti (např. oken, auta, domácích zvířat, zasílání počítačových virů apod.).
4. Stalker označuje sám sebe za oběť.
5. Snaha poškodit reputaci oběti (stalker rozšiřuje o oběti nepravdivé informace v jejím okolí).

KYBERSTALKING

Co je kyberstalking?

Kyberstalking je zneužívání internetu, mobilních telefonů nebo jiných informačních a komunikačních technologií ke stalkingu.

Co je stalking?

Stalking v překladu znamená pronásledování, opakovaně stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu.

Projevy stalkingu

- Opakované dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť** (pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním vzkazů na ICQ, Skype, v chatu, zasíláním různých zásilek s dárky apod.).
- Demonstrování moci a síly stalkera** (vyhrůžky).
- Ničení majetku oběti** (např. rozbíjení oken, aut, ubližování domácím zvířatům, zasílání počítačových virů apod.).
- Stalker označuje sám sebe za oběť.**
- Poškozování pověsti oběti.**

Oběť a totožnost stalkera

- Oběť stalkera osobně zná a ví, že ji pronásleduje.
- Oběť stalkera osobně zná, ale neví, že ji pronásleduje.
- Oběť stalkera osobně nezná (vyhlédl si ji např. na internetu).

Kdo jsou stalkeri?

Rozpoznat stalkera nemusí být vůbec snadné a často se to ani nepodaří. Může se jevit jako společensky naprosto normální člověk, o kterém ani jeho nejbližší okolí nemusí vědět, že pronásleduje jinou osobu. Stalkeri bývají podle statistik častěji muži. Problematictějšími útočníky ale bývají ženy – zejména pro svou cílevědomost a systematickost.

Typologie stalkerů

A. Uctivač

Snaží se navázat kontakt se zbožňovanou osobou. Jakákoli reakce oběti ho proto povzbuzuje a motivuje k dalšímu jednání. Předpokládá, že vyhlédnutý cíl bude jeho city opětvat. Věří, že mu oběť dluží opětvování jeho „lásky“, když do ní tolik investuje. Žárlí, pokud má oběť vztah s jinou osobou. Tento typ má zvýšené citové nároky. Je-li oběť odmítnut, mění se jeho chování (začne oběť vyhrožovat, snaží se ji poškodit, někdy užívá také násilí).

Do této skupiny patří i stalkeri celebrit.

B. Poblouzněný milovník

Žije v iluzi, že ho oběť miluje. Vysvětluje si tak veškeré její chování. Přitom je přesvědčen, že se jeho vysněná romance stane pevným vztahem. Může trpět akutní paranoiou. Obvykle si vybírá oběť s vysokým sociálním statutem. Zpravidla nereaguje na jakékoli právní řešení (policie, soud). Pokud se nedostane do péče psychologa nebo psychiatra, pokračuje ve stalkingu dál.

C. Bývalý partner

Bývá to člověk, který nezládl ukončení vztahu (může jít o vztah pracovní, obchodní nebo např. terapeutický). Jeho chování je následkem touhy obnovit vztah nebo je odploutou za odmítnutí. Pociťuje ztrátu v kombinaci s frustrací, hněvem, žárlivostí (zejména pokud si oběť nalezne jiného partnera), pomstychtivostí a zármutkem.

D. Neobratný milovník

Přestože touží po romantickém nebo intimním vztahu, nedokáže ho díky svým slabým sociálním a komunikačním dovednostem navázat. Pokouší se o fyzický kontakt s oběť (držet oběť za ruku, políbit ji), zpravidla se však neuchyluje k hrozbám ani k fyzickému násilí. Tento typ není tak vytrvalý jako jiné typy stalkerů. Pokud oběť využije právní a policejní pomoci, stalker většinou pronásledování zanechá.

E. Sexuální útočník

Snaží se o sexuální útok (často je to sexuální deviant). Tento typ stalkera používá také voyerství, exhibicionismus, obscénní telefonní hovory, sadismus, masochismus apod.

F. Ublížený pronásledovatel

Chce se pomstít za skutečné nebo domnělé zranění, jež mu oběť způsobila. Většinou se omezuje na slovní útoky (vyhrůžuje, zastrašuje, podává na oběť žaloby), pravděpodobnost fyzického útoku na oběť je minimální. Mstí se na domácích mazlíčcích oběti (krádež či zabití), vloupává se do domu či bytu oběti apod. Obtěžování mu přináší uspokojení, má pocit, že má nad oběť moc a kontrolu. Bývá velmi vytrvalý.

G. Kyberstalker

Využívá informační a komunikační technologie (internet, mobilní telefony). Svou oběť může kontaktovat pod falešnou identitou např. na diskuzním fóru, to mu také může sloužit k získávání informací o oběti od jiných uživatelů, popř. může ke stejnému účelu použít různé spywarové programy. Právý kyberstalker se nikdy neuchýlí k fyzickému útoku a své pronásledování realizuje výhradně prostřednictvím elektronických médií.

Kyberstalking můžeme nalézt u všech výše uvedených typů. Každý stalker tedy může být zároveň i kyberstalkerem.

Realizováno v rámci projektu Prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy.

KYBERSTALKING

Případy kyberstalkingu a stalkingu

V ČR se se stalkingem setkala asi 10 % populace. **Nejčastějšími oběťmi jsou expartneri, celebrity, politici, lidé zhrzení v lásce apod.** 2 % případů končí smrtí. V trestním zákoníku platném od 1. 1. 2010 je stalking nově zařazen jako trestný čin nebezpečné pronásledování.

Sadistický stalker Petr H. více než 2 roky pronásledoval svou kolegyni z Ruzyňského letiště. Psal jí **výhrůžné e-maily, SMS, špehoval ji, fyzicky ji napadal, zničil jí automobil.** Za to byl odsouzen k 250 hodinám veřejně prospěšných prací. Pro jejich neplnění mu byl trest změněn na 125 dnů vězení. Nástup trestu si Petr H. odložil kvůli špatnému psychickému stavu. Oběť na agresora opakovaně upozorňovala policii, příběh zveřejnila. Marně.

Důsledky:
Ubil ji před jejím domem čtyřkilovou větví. Za to byl odsouzen na 15 let vězení.

50letý stalker Štefan Z. obtěžoval o 20 let mladší ženu. **Vulgárně ji urážel, špehoval ji a naháněl autem, bombardoval ji SMS zprávami, nechtěnými pozornostmi, nakonec i výhrůžkami** (likvidace ženy i jejího partnera). Za 7 měsíců ji telefonicky kontaktoval nejméně ve 498 zjištěných případech.

„Podívej se, ty špinavá coura, ještě jednou uvidím měštáky u svého auta, tak se tvůj dozví o tvých úchylných. To, co bylo doted, byl jen pionýrský tábor, teď zažiješ peklo. Zničím tě, ode dneška tě bude sledovat chlap, i kdyby mě to mělo stát sto tisíc. Nebudu šetřit nikoho, ani bratra, ani rodiče, zničím tě.“

Důsledky:
Byl odsouzen ke 2 letům odnětí svobody do věznic s dozorem za vydírání a násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci.

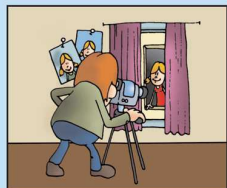
Studenta Tomáše K. z Mostu několik let pronásledovala jeho obdivovatelka Barbora K. a její matka. Ta se rozhodla, že udělá vše pro to, aby dceři „ulovila“ vyhlédnutého partnera. Barbora mu psala **desítky SMS zpráv denně, zahlcovala ho e-maily, nechávala před jeho dveřmi dárky.** Ať šel student kamkoli, následovala ho. **Na ulici se s ním snažila srovnat krok,** aby to alespoň vzdáleně vypadalo, že k sobě patří. Neustále mu opakovala, že ho miluje, nebo že ho nenávidí.

„Podívej se, s kým tady dneska je. Jestli to není příbuzná, tak je to teda pěkná šereda. Teda Tomáši, za takovouhle štětku jsi vyměnil moji Báru? To je hrůza. Vždyť se podívej, jakou má zlatou kabelku, jako nějaká štětka z E55.“

Důsledky:
Tomáš se nemůže nijak bránit, protože stalkerky ho fyzicky nenapadly, nevydíraly nebo vůči němu nespáchaly jiný trestný čin, který by popisoval český trestní zákoník.

Stalkeréři celebrit

Karel Gott

Uma Thurman

Mel Gibson

Steven Spielberg

Britney Spears

Madonna

Jak se chránit?

- Dejte stalkerovi najevo, že o jeho zájem nestojíte.
- Neodpovídejte stalkerovi na vzkazy, **nechodte s ním na schůzky.**
- Změňte své **návyky** (choďte či jezděte jinými cestami, nakupujte jinde apod.).
- **Uschovejte si důkazy** (výhrůžné SMS a e-maily) a **informujte policii.**
- **Mluvte otevřeně s okolím** o tom, co se děje (s rodinou, s dětmi, s obchodními partnery atd.).
- Znáte-li jméno agresora, **nebojte se na něj přímo ukázat.**
- **Chraňte se.**

